

ČESKOSLOVENSKÁ KULTÚRNA SPOLOČNOSŤ V POĽSKU STÁLE ROZVÍJA OCHOTNICKÉ UMELECKÉ HNUTIE. V POSLEDNOM ČASE BOLI SME SVEDKAMI PREHLIADKY ORAVSKÝCH SÚBOROV.

Na fotografii členovia súboru z Piekielnika, ktorý obsadil I. miesto.

ŽIVOT

KULTURNĚ SOCIÁLNÍ ČASOPIS
ČERVENEC – JÚL – LIPIEC Nr 7 1965 Cena 1 zł

**W DNIU 24 CZERWCA BR. NA SWYM
PIERWSZYM POSIEDZENIU NOWOWYBRANY
SEJM POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ
DOKONAŁ JEDNOMYSЛИNIE WYBORU PRZEWODNICZACEGO RADY PAŃSTWA, CZTERECH
JEGO ZASTĘPCÓW, SEKRETARZA, JEDENASTU
CZŁONKÓW RADY PAŃSTWA ORAZ PREZESA
RADY MINISTRÓW.**

**W DNIU 25 CZERWCA BR. SEJM POWZIAŁ
UCHWAŁĘ, W KTÓREJ NA PODSTAWIE ARTY-
KUŁU 29 KONSTYTUCJI PRL POWOŁAŁ
NA WNIOSZEK PREZESA RADY MINISTRÓW
CZŁONKÓW RADY MINISTRÓW.**

SKŁAD RADY PAŃSTWA

E. OCHAB — Przewodniczący Rady Państwa, S. KULCZYŃSKI — z-ca Przewodniczącego, O. LANG — z-ca Przewodniczącego, I. LOGA-SOWIŃSKI — z-ca Przewodniczącego, B. PODĘDWORNY — z-ca Przewodniczącego, J. HORODECKI — Sekretarz Rady Państwa, W. GOMUŁKA, K. BANACH, F. GESING, M. KLIMASZEWSKI, E. KRASSOWSKA, R. NOWAK, J. OZGA-MICHALSKI, R. STRZELECKI, W. WICHA, J. ZAWIEYSKI, J. ZIĘTEK — członkowie Rady Państwa.

SKŁAD RADY MINISTRÓW

Prezes Rady Ministrów — J. CYRANKIEWICZ
Wiceprezesi Rady Ministrów:
S. Ignar, P. Jaroszewicz, Z. Nowak, E. Szys — przewodniczący Komitetu Nauki i Techniki, J. Tokarski, F. Waniałka, S. Jędrzychowski — przewodniczący Komisji Planowania przy RM.
MINISTRÓW:
Budownictwa i przem. mat. bud. — M. Olewiński,
Finansów — J. Albrecht,
Gospodarki Komunalnej — S. Sroka,
Górnictwa i Energetyki — J. Mitecka,
Handlu Wewnętrznego — M. Lesz, Handlu Zagranicznego — W. Trąpczyński,
Komunikacji — P. Lewiński, Kultury i Sztuki — L. Motyka, Leśnictwa i przem. leśnego — R. Gesing,

Łączności — Z. Moskwa, Obrony Narodowej — M. Spychal-ski, marszałek Polski, Oświaty — W. Tułodziecki, Przem. Chemicznego — A. Radliński, Przem. Ciężkiego — J. Hrynkiewicz, Przem. Lekkiego — E. Stawiński, Przem. Spożywczego i Skupu — F. Pisula, Rolnictwa — M. Jagielski, Spraw Wewnętrznych — M. Moczar, Spraw Zagranicznych — A. Rapacki, Sprawiedliwości — S. Walczak, Szkolnictwa Wyższego — H. Gołański, Zdrowia i Opieki Społ. — J. Szatachelski, Zeglugi — J. Burakiewicz, Przew. Komitetu Drob. Wytwórczości — W. Lechowicz, Przew. Komitetu Pracy i Płac — A. Burski.

ČEST A VYZNA- MENÁNÍ

Tohoto roku budeme s červenovým národním svátkem oslavovat 21. výročí založení polské lidové Rzeczypospolité. Den 22. července — výročí prohlášení historického Manifestu PKWN — každému z nás připomíná, že jsme občany státu, který se aktivně účastní nejenom dosahování stále vyšších forem společenského života ve vlastní zemi, ale také přetrvání světa.

Na otázku, v čem tkví smysl naší revoluce, jakost poválečných společenských změn, můžeme odpovědět krátce: tkví v tom, že byly zrušeny veškeré přehradny, národnostní, rasové a náboženské diskriminace, rozdíly společenského původu, pohlaví, majetkového stavu nebo vzdělání a dále výsady jednotlivců. Cesta k tomuto cíli nebyla lehká. Na počátku naší nové státnosti byla silná a bahnitá, pohlcující oběti z řad nejlepších synů národa, ale dnes je to cesta soudobá. Nikdo tímto tvrzením nechce samozřejmě říci, že jsme už došli k cíli, že naše další cesta je rovná jako stůl, ale srovnání každého roku uplynulého s následujícím hovoří za tím posledním. Znamená to, že pochod trvá, že za tohoto pochodu dosaheme ještě větší úspěchy, že bude me soustavně eliminovat to, na co si ještě dnes naříkáme. Prošli jsme 21 let této cesty s nemalým úsilím, ale právě společné snahy občanů za vedení naší

Strany způsobily, že náš červenový svátek je radostný, je novou sklizní úrody, svátkem bohatých plodů nás všech. A proto také máme tu čest být vyznamenáni tím, že jsme občany polské lidové Rzeczypospolité, státu, který zaujímá náležné místo ve světové rodině států socialistických.

Nynější červencový svátek má dodatečný závazný přízvuk. Nedávno začal pracovat nový Sejm PLR, nedávno také přistoupily k vykonávání svých povinností nově zvolené národní výbory všech stupňů. Poslanci a radní z všech obyvatel se chopili koridora vlády ve státě a přistoupili k realizaci programu Fronty národní jednoty. Tento program vytyčuje nové úkoly pro nejbližší léta, úkoly, jejichž provedení se nutně musí opírat o úsilí všech občanů. Každý z nás musí mít podíl na tom, co se tvoří. Jak vědec pracující v laboratoři, tak také žák ve škole, dělník v strojí, rolník na poli, veřejný pracovník i řemeslník. Pouze takto chápáný čin a spolupůsobení všech občanů nám umožní dosáhnout plánované výsledky. A to je opět velmi důležité nejenom ve smyslu celostátní, ale také z hlediska každého jednotlivce. V bohatší zemi bude žít obyvatel blahobytnejší. Proto taž být občanem našeho státu, to neznamená pouze čest a vyznamenání, ale také důležité úkoly a veliké povinnosti, které vyplývají z tohoto titulu.

Naši zástupci v novém Sejmě a v nových národních výborech musí tak řídit úsilí občanů a tak hospodařit finančními prostředky, aby s nejmenší spotřebou síly a prostředků byly v terénu dosaženy jak nejlepší výsledky. Není to jednoduchá věc. U voličů budila značná zájem otázka aktivizace území se spoždeným ekonomickým rozvojem, například takového, jak Nowy Targ na Krakovsku. Je známo, že v mnohých vesnicích existují drobná hospodařství a nadbytek pracovní sily. Je také všeobec-

ně známo, že na tomto okresu je malá koncentrace průmyslu. Stojí tedy zato zamyslet se na příkladě Nowého Targu nad tím, jaké možnosti budou mít takové okresy a území.

Celková hospodářská politika našeho státu směřuje k vyrovnanému hospodářskému rozvoje jednotlivých krajů. Je hmatatelné to, že viditelné rozdíly mezi krajemi — které existovaly v Polsku predválečném — byly rozrovnány. Ale ještě existují, jsou problémem, který je nutno vyřídit. Ale nemohou být vyřízeny způsobem „zašciankovým“, kde každý vidí jen svůj kousínek; je nutno působit v souhlasu s ekonomickým rozpočtem a v zájmu celého národního hospodářství. To je právě úkolem Sejmu a národních výborů a také úkolem občanů, kteří mají neomezenou iniciativu a možnost stálého působení přes své zástupce.

Víme už, že bude dále prováděno zprůmyslení jednotlivých krajů, jak jihovýchodní části vojvodství krakovského, vojvodství lodzského, lubelského, kieleckého, rzeszowského, bialostockého a severovýchodních okresů vojvodství varšavského.

V zemědělských vojvodstvích musí hospodářská aktivizace byt podložena zintenzivněním pěstování zemědělských plodin, kromě jiných těch pracnějších. Dále lokalizaci nových závodů lehkého průmyslu, který bude k využívat místní dostupné suroviny a také vedlejší produkty klíčového průmyslu. Skutečně významný je rozvoj řemesla, který musí být nastaveno na veškeré úsluhy, od holičství po servárky televizorů a jiné. Zde se může vyznamenat podnikavost družstev a terénní průmysl.

Při příležitosti červencového svátku jsme představili čtenářům necelý jeden problém z těch mnoha, které bude v nejbližších letech řešit naše Strana a lidová vláda za spoluúčasti všech občanů.

Z domova a cudziny

24. JÚNA t.r. nový Sejm konal plenárne zasadanie. Štátne rada zvolila poslanca Boleslava Drobnera z Krakova na maršala-se-niora. Na dennom poriadku prvého plenárneho zasadania Sejmu nachádza sa: voľba maršála, povolenie štátnej rady a minister-ského predsedu. Predseda rady ministrov predložil návrh novej vlády. Podrobnosti bude široko relacionovať denná tlač, rádio a televizia.

XXXIV. medzinárodný veľtrh v Poznani zhromaždi rekordný počet vystavovateľov, ktorí reprezentovali priemysel a obchod 60 štátov z celého sveta.

TOHOROČNÁ jar je vrtošívá, ako nikdy. Nadmerne zrážky spôsobili povodne, ktoré postihli najmä Slovensko. Vody Dunaja zaplavili úplne alebo čiastočne 48 obcí južného Slovenska, ohrozili mesta Komárno, Štúrovo, Čalovo. Pretrhli dopravné spojenia, zničili tisíce hektárov úprav. Do dňa 24.6. bolo evakuovaných 70 tisíc osôb z terenov ohrozených povodňou.

V JEDNEJ z Juhoslovanských baní hnedého uhlia mala miesto najtragickejšia od vojny katastrofa. Explzia metánu vyžiadala si životy viac ako 100 osôb.

V SEVERNOM PERU, v džungli, prednedávnom objavili ešte jedno mesto spred tisíc rokov. Obývali ho Inkovia.

NOVINÁRI tunézskeho denníka odôvodnili, že rozkaz usmrťť ministeského predsedu Konga P. Lumumbu, vydal Moise Tschombe a rozsudok vykonal Julian Gata, dôstojník belgickej armády v činnej službe.

VROCLAVSKÉ závody ELWRO vyrábili nový počítací stroj „Odra 1013“, ktorý koná behom jednej sekundy 5.000 matematických úkonov.

V ALŽÍRSKU bol zbavený vlády Ben Bella. Krajinu vládne revolučná vláda, ktorú vede pluk. Bumien.

27. JÚNA t.r. na území bývalého tábora v Sobiborse bol odalený pomník obetiam hitlerovcov. O Sobibore čítajte na str. 3.

používanie farieb a rúžu. Preháňanie v podmienkach kde nie je veľké javisko a umelé osvetlenie, je niekedy príliš kriklavé. Tento súbor mal by si tiež dať pozor, aby úbory hercov boli čo najpodobnejšie. Viem, že právě s krojmi sú veľké ťažkosti, ale predsa v slovenskej ľudovej hre cudzie kroje musia sa zlé vymínať, alebo keď popri partnerovi v kroji vystupuje jeho partnerka v nylonovej blúzke a mestských topánkach. Preto domnievam sa, že všetky súbory malí by starostlivo prihliadať, aby úbory a charakterizácia boli prispôsobené téme hry a dbať predovšetkým o to, aby jednotlivé časti úborov alebo topánky príliš sa nelíšili a boli čo najviac spojené s hrou.

Dobre sa tiež predstavil súbor zo Zubrize vedený priamo Jánom Ondicom. Čistá hra a dobré úbory získali si uznanie divákov. Nazdávam sa však, že aj tu bolo by treba vyeliminovať z hry scény spojené s alkoholom. Vyvolávajú odlišne reakcie medzi diváckymi a robia dojem pridržiavania sa tradícií pitia vody. Vôbec je treba venovať veľkú pozornosť vyvolávaniu u divákov správnej reakcie. Niekedy sa stáva, aj v iných súboroch, že hlavný herc hrá dobré, ale miestami zabúda text napríklad v tragickej scéne a vtedy táto smutná scéna vyvoláva smiech divákov. Je to dôležitý výchovný element, preto ho zdôrazňujem.

Samořejme moje poznámky nevrávím preto, aby som znížila veľké úspechy súborov, ktoré sa zúčastňujú eliminácií. Sú to skôr dobre rady, aby výsledky ich práce boli v budúcnosti ešte lepšie.

Zaslúžia si pozornosť aj hudobné súborov. Niektoré z nich majú veľké hudobné nadanie a napriek tomu, že sú ešte mladé tak podľa času jestvovania ako aj niekedy veku, že nemali odborné vedenie — výsled-

NAŠE INTERVIEW

LEN TRI OTAZKY

Už druhý deň po ukončení eliminácií umeleckých súborov ČsKS v Jablonke, obrátili sme sa na vedúcu Okresného domu kultury v Novom Targu súdr. Zofiu Miroňsku, aby sa s nami podeliла svojou mienkou o kultúrnej práci ochotníckych súborov ČsKS na Orave. Výpoved súdr. Miroňskej predkladame našim čitateľom a od Ústredného výboru ČsKS očakavame zprávu akým spôsobom chce realizovať návrhy vedúcej PDK.

REDAKCIJA: Ako hodnotí Okresný dom kultury doterajšie výsledky práce súborov ČsKS na Orave a najmä posledné eliminácie tých súborov, ktoré ste videli ako člen komisie?

Z. Miroňská: Je treba povedať že v poslednom čase Orava začína vystupovať do popredia v ochotníckom umeleckom hnutí ČsKS nášho okresu. Na Orave a konkrétnie na elimináciach v Jablonke mali sme možnosť oboznámiť sa s bohatými výsledkami mnohých súborov a to rôznorodých. Uvideli sme tiež niekoľko nových súborov, ešte úplne mladých. Len je škoda, že chýbali niektoré súbory, ktoré sme dávnejšie videli ako aj, že súbor z Harkabuza zreignoval z eliminácií a že chýbal súbor z Lipnicy Wielkiej. Určite tak významný rozvoj umeleckého hnutia ČsKS na Orave je vo veľkej miere zásluhou predsedu Obvodného výboru ČsKS Jána Kovalíka a výsled-

kom veľkej práce akú vynakladá kultúrny inštruktor Ján Ondica.

Eliminácie ukazali tiež veľký vklad práce všetkých členov súborov a najmä ich vedúcich. Samozrejme jestvujú ešte určité nedostatky, ale rozhodne prevážajú klady a to je viditeľne medzi všetkými účastníkmi eliminácií. Podľa mňa medzi ochotníckymi divadelkami veľkým úspechom tešil sa súbor z Podwilka. Zreteľne tu bol viditeľný veľký vklad práce učiteľky Niedzielskej. Myslím tu predovšetkým hru hercov, čistú dielu a starostlivý výber úborov. V protiklade k Podwilku súbor z Chyňého vedený Jozefom Omylakom musí si dať viac záležať na dielci. Niektorí herci vraveli príliš rýchle, tak, že diváci len s obťažami mohli sledovať akciu. Súbor z Piekielnika vedený Lídiou Mšálovou tiež predvedol peknú hru, ale domnievam sa, že mal by venovať väčšiu starostlivosť charakterizácii. Máme tu na mysli šetrnejšie

SÚČASNÝ ZLOCÍN PROTI L'UDSKOSTI

V Južnom Vietname je stále vojna. Americké lietadlá konajú nadalej pirátské nálety na vietnamskú demokratickú republiku. Voči partizánom chyteným v Južnom Vietname používajú sa metódy, ktoré pripomínajú najhoršiu hitlerovskú prax.

Naša fotografia zobrazuje mutenie jedného partizána. Posledne konajú sa tiež verejné popravy príslušníkov juho-vietnamského oslobodzovacieho hnutia.

Dnes o Sobibore môžeme si prečítať na stránkach svetovej tlače, ktorá píše o procesoch hitlerovcov a ich služobníkov, práve tých, ktorí o. i. v Sobibore preslávili sa beštialnymi ukrutnosťami a masovými vraždami. V samotnom Sobibore (okr. Włodawa, lubelské vojvodstvo) ľahko nadjete stopy strašivej minulosti a len kopec a pamätník obefam akcentuje strašnu skutočnosť spred dvadsaťtich rokov. Celý priestor tábora je porastnutý jahodami, stromy vyrástli a hádžu tieň na tento cintorín ludskej tragédie.

Sobibór je jednou z najčiernejších stránok okupačných dejín lubelského kraja. Bol jedným zo štyroch táborov smrti na poľskom území. Ostatné to je Cheimno nad Nerom, Bełżec a Treblinka. Okrem toho ako vieme jestvovať tiež štyri koncentrárne tábory: Oświęcim, Majdanek, Sztutowo (Stutthof) a Gross-Rosen (Rogoźnica). Vychladzovacie tábory boli určené predovetkým pre vraždenie Židov a Cigánov, ale hynuli v nich tiež Poliaci a Rusi. Tábor v Sobibore začali budovať v mári roku 1942 a budovali ho tak rýchle, že už o niekoľko mesiacov mali v ňom miesto prvé masové popravy. Bol roziahnutý na priestore asi 60 ha lesa a viedla doňho odbočka zo železničného nádražia v Sobibore, mestečka vzdialeného asi osem kilometrov od Włodawy, v ktorom býva dnes asi 400 osôb. Celkovo v rokoch 1942–43 bolo tu vyvraždených asi 350 tisíc osôb z Poľska a iných štátov.

Je ľahko dozvedieť sa niečo o tom, čo sa dialo v tábore od miestnych obyvateľov. Tábor bol prísně strážený, do zvedavých strielali bez výstrahy. Predsa však poznáme celú pravdu od tých, ktorí sa podarilo utiecť a zachrániť sa ako aj prostredníctvom iných svedkov.

Rozprával mi výhybkar z nádražia Sobibór o nasledujúcej udalosti. Na tomto mieste je nutné povedať, že okrem vrahov z SS pôsobili v tábore Ukrajinci ktorí boli v nemeckých oddieloch. Istú noc prišiel k výhybkarovi Ukrajinec – vlasovec požiadal ho o vodku a oznamil, že uteká z tábora. Co sa stal? Neprinutilo ho k útekovi to že bol denno-denný svedkom vraždenia bezbranných ľudí, ale istý fakt, ktorý sa udial tejto noci. Hitlerovskí katia v počiatkoch svojej zločineckej pôsobnosti hnali obete do plynu a potom tela zahrabávali v jamach v lese, posýpavajúc ich vápnom. Povrch takejto jamy betonovali. Horeuvedený Ukrajinec stal na stráži v mesačnej noci a naraz počul blízko hukot. Zem praskla a z nej vynorila sa postava bradatého Žida, ktorý chvíľu stal rytmický sa kývajúc. Potom prepadol sa do zeme a pokryla ho nejaká tekutina. Môžeme si to vysvetliť tým, že betónový povrch masového hrobu praskol pod tlakom plynu čo spôsobilo tento jav a nastrašilo dokonca jedného z vrahov.

Iní ľudia z okolia tvrdia, že keď viesť dul od tábora prinášal neznesiteľný zápach. Vravia tiež, že bolo počuť rytmický vrkot motoru. Bol to zápach spáleniny z tiel zavraždených a vrkot bol zo skutočne pracujúcich motorov, ktorých plynnami otravovali tu ľudí. Môžete sa tiež dozvedieť, že obete, ktoré sem boli privážane železničnými transportmi, boli vykladané na táborej bočnici v Sobibore na rampe v sprievode bitia a krikov. Tu rozdeľovali mužov od žien, potrebných odborníkov, a ostatných nešťastníkov hnali do vyzliekárne. Ako sa môžeme dočítať v zprávach o tábore, obyčajne jeden SS-man mal reť o tom, že po vykúpaní obdržia nové šaty a potom pôjdu ďalej vagónmi na prácu na Ukrajinu. V pomere k Židom z cudziny, z Holandska, Francúzska a Belgicka boli používané ešte ľahšie metódy. Vraveli im, že je to len mala prestávka v ceste, dovoľovali im písť listy rodinám. Avšak všetci končili tu svoj život. Je treba vedieť, že v tomto tábore zahynuli veľmi mnohí Židia z Československa.

Mnohí utekali z tábora. Roku 1943 mala tiež miesto ozbrojená vzbúra väzňov pod velením sovietského zajatca, dôstojníka A. Pečorského. Nepomáhali stráže, nepomáhali mýny ktorými po opakujúcich sa útekoch obklopili tábor. Zúfalstvo odstraňovalo strach a preto veľmi často zabezpečenia pred útekom boli nedostatočné. Prví, ktorí prešli cez mýny zahynuli, ale svoju smrťou očistili cestu pre iných.

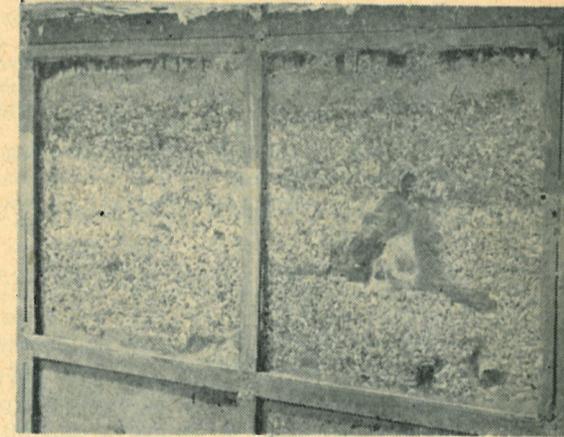
Nie všetci hitlerovci odpykali si trest za svoje zločiny proti ľudstvu. Mnohí našli ochráncov, ktorí ich skrývajú. Tak hitlerovci ako aj ich protektori sú naďalej nebezpeční pre ľudstvo. Nikto nemôže zabúdnuť ich zločiny, nikto nie je v stave im odpustiť. Preto, lebo nikto z nás nechce, aby kedykoľvek a kdekoľvek na svete opakovali sa podobné masové vraždy bezbranných a nevinných ľudí. A k tomu boli a sú schopní všetci priznivci fašizmu a faisti. Preto je správne, že ľudstvo sa dovoláva, aby nebolo premiľania zločinov pre hitlerovcov. Zločinov tak veľkých ako to vidime na príklade vychladzovacieho tábora v Sobibore.

M. BRZOZA

S O B I - B Ó R

Vitrina so zbytkami ľudských vlasov.

ky ich práce sú ohromujúce. Majú ľudový charakter, výborne a s elánom hrajú, dokonca aj ľahké horalské tance sú dobre prevedené ba aj moderná hudba, ktorú reprezentoval súbor z Jablonky.

Okrem účasti týchto súborov v elimináciach alebo iných slávnosťach a príležitostach, domnievam sa, že bolo by dobre ak by Ústredný výbor CsKS viac využíval tieto súbory, napríklad cestou zorganizovania kurzov spoločenských tancov za ich účasť. Takéto kurzy to je nielen výučba tancov, ale aj pozdvihanie kultúry výchovy mládeže, čistoty jej zovnajšku a správneho chovania sa na zábave atď. Naše skúsenosti z iných obcí nášho okresu a dokonca zo samotného Nowego Targu vravia, že dobre a správne vedený takýto kurz stretáva sa so všeobecným uznaním a má výchovný vplyv na jeho účastníkov ako aj ich najbližšie okolie.

REDAKCIÁ: Ako ďalej? Aké sú konkrétné možnosti pomoci Okresného domu kultúry ochotníckemu uměleckému hnutiu CsKS na Orave a na Spiši?

Z. Miroňska: Domnievam sa, že predovetkým je nutná pomoc patričných odborníkov. Hudobných konzultantov a iných v obore ochotníckeho uměleckého hnutia. My na Okresnom dome kultúry najdeme isté prostredky na tento účel, najdeme tiež patričných konzultantov, tým viac, že výsledky súborov ktoré sme tu videli svedčia o tom, že skutočne si zaslúžia pomoc. Jedna sa len o to, aby samotní členovia týchto súborov a ich vedúci chceli pomoc týmto konzultantom využívať. Jedna sa tiež o to, aby Ústredný výbor CsKS preukazal iniciatívu a organizačne pomohol

v príprave a zorganizovaní patričných skupín účastníkov, ktorí by boli ochotní prehľbovať svoje vedomosti odbornými radami, aby členovia súborov a ich vedúci radi a pilne prichádzali na stretnutia s konzultantmi. Samozrejme forma a miesto týchto stretnutí ako aj rámcu konzultácií vyžadujú si dôkladné ustálenie, preto očakávame iniciatívu zo strany CsKS, aby sme spoločne ustálili konkrétny plán pôsobnosti.

To znamena, že bolo by treba prinavratiť a upevniť styky súborov CsKS s tvorčimi strediskami aj v Nowom Targu aj v Krakove. Je treba, aby súbory mali možnosť využívania skúseností týchto stredisk. Bolo by tiež dobre nadviazať takú formu spolupráce, ktorá by umožnila z jednej strany súborom CsKS vystupovať v klube Okresného domu kultúry a zase súborom z Nowego Targu, ktoré už činne pracujú v tomto klube, prisť so svojím programom na oravské a spišské dedinky. Takýto program navrhujeme Spoločnosti k realizácii. Zo svojej strany okres poskytne každú pomoc v rámci svojich možností v tomto obore.

Avšak, čo sa týka organizovania kurzov spoločenských tancov a ktorých som už vravela, môžeme len určiť patričného inštruktora-konzultanta, ktorý pocestuje do terénu.

REDAKCIÁ: Na koniec nechceli by ste povedať ešte niekoľko slov o samotnom priebehu eliminácií v Jablonke?

Z. Miroňska: Tak ako samotné súbory dopadli veľmi dobre, tak bol cititelný nedostatok dobrej organizačnej práce a preto rada sa podelí svojimi poznániami

kami práve preto, aby nasledujúce eliminácie dopadli ešte priaznivejšie.

Podľa mňa, základným organizačným nedostatom eliminácií — okrem oneskoreného započatia a nedostatu prestávky počas tých niekoľkých hodín — bolo to, že organizátori neumožnili priamy styk komisií s vedúcimi súborov a dokonca ani s členmi týchto súborov — už po elimináciach. A predsa medzi členmi komisií boli skúsení odborníci, ktorí určite v priamych rozhovoroch mohli by poskytnúť súborom nejednoduchú praktickú radu. Zatiaľ však, preto že počas eliminácií neboli čas na prediskutovanie výsledkov priamo na mieste a na odovzdanie týchto výsledkov účastníkom eliminácií, že neboli čas na stretnutie členov komisií s členmi súborov za účelom prediskutovania návrhov do budúcnosti — podľa mňa boli oslobené výchovné momenty eliminácií.

Eliminácie v Jablonke stretli sa s veľkým úspechom u obyvateľov obce. Tlačenica v kine, kde sa konali, bola proste strašná. Takýto záujem je veľmi kladným javom, ale organizátori mali by sa postarať tiež o kultúrnejšie chovanie sa divákov. Nemali by sa opakovávať scény vchádzania do sále oknami a členovia pozvanej komisie mali mať zaistené miesto v sále. No a ešte jedna poznámka do budúcnosti. Bolo by hodno sa zamyslieť či je účelné organizovať elimináciu pre dosiahnutie príliš mnohých cieľov, to znamená, či je správne prevádzkanie jedena desať dní eliminácií aj deväťdnáčikov až hudobných súborov, najmä keď počet prihlásených je príliš veľký na časové možnosti jedného dňa. Domnievam sa, že bolo by možné dosiahnuť lepšie výsledky, organizujúc eliminácie pre každý druh súborov zvlášť.

L. Mšalová so svojim súborom z Piekielnika

ORAVA V POPREDÍ OCHOTNÍCKEHO KULTÚRNEHO HNUTIA

**PRETEKY DIVADELNÝCH A HUDBNÝCH KRÚŽKOV ORAVY PREBIEHALI
POD HESLOM „VŠETCI HLASUJEME NA KANDIDÁTOV FRONTY NÁRODNEJ
JEDNOTY“. HESLO ZAVÄZOVALO, ABY SLÁVNOSTI MALI DÓSTOJNÝ RÁMEC.**

16. V. 1965 čl.

Pri klubovni a obvodnom výbere v Jablonke od ráno bolo veľa ľudí. Pricestovali koňmi, motorkami a autami. Kultúrny inštruktor na Orave Ján Ondica od rána mal veľa práce. Predsa od neho vo veľkej mieri záleží ako dopadnú preteky. Výsledky celoročnej práce chce oceniť nielen obyčajný divák, ale aj zvlášť povolená komisia:

1. Krystyna Krasicka — dramatická herečka — Kraków,
2. Stanisław Galas — profesor hudby — Kraków,
3. Stefan Waclawiak — prof. všeobecnovzdel. lýcea — Jablonka,
4. Bronislav Knapčík — tajomník ÚV ČsKS — Kraków,
5. Augustyn Bryja — inštruktor kultúr. súborov — Spiš.

Preteky sa začali s malým oneskorením, nakoľko v tej istej miestnosti konala sa obvodná predvolebná schôdza. Na javisko vyšiel netreplivo očakávaný inštruktor J. Ondica a oznamil, že pretekov sa zúčastňujú 4. divadelné krúžky a 6. hudobných krúžkov Československej kultúrnej spoločnosti z Oravy ako aj jeden dýchový orchester zo Zubrzyce, ktorého úlohou bolo zabaviť divákov cez prestávky, keďže nikto na tých pári minút nechcel vychádzať z miestnosti, lebo vedel, že na jeho miesto čakajú iní, ktorí by sa nezmestili, aj keby bola dvakrát tak veľká.

Preteky boli veľmi vydarené, nechýbali potlesky a nikto nevychádzal predčasom. Jeden krúžok mohol zabávať ľudí najviac ak 20. — 30. minút.

Preteky sa skončili niekoľko minút po 17. hod. a na záver zase hrala hudba zo Zubrzyce Górnnej, ktorá bola na najlepšej úrovni. Škoda, že neostalo viac času na slávnostné zakončenie, lebo všetci sa museli ponahľať na autobus. Ale rozšírili sme sa v najlepšej nálade.

B. KNAPČÍK

O problémoch s ktorými sa stretávajú ochotnícke súbory čítajte na str. 8 v článku J. Ondicu.

Na fotografiach zhora:
Pozvaní hostia — členovia komisie z Krakova a Nowego Targu zasadajú.
Hostitelia — predseda Obv. výboru ČsKS na Orave Ján Kovalík a kultúrny inštruktor Ján Ondica.
Členovia súboru zo Zubrzyce.

POVIEDOČKY DO NÁPRSTKA

Domov je ako kletka — vzdychoval si.
Nie a nie prísť na to, ako z neho vyletief!

Kdeko sníva o aute. Len on o dcére
vedúceho autodopravy. Osobný voz totiž
už má.

Opustil ju. Po dvojročnej známosti ju
poznal tak dokonale, že už je to na nej
poznať.

Sťažujeme si na ostrie ženských jazykov, hoci sme ich často ostrili svojou hrubosťou.

Hlavou domácnosti nebýva vždy ten, kto
si v nej počína najmenej bezhlave.

Pavúk: Imponuje vám jedinečná geo-
metria mojich pavučín? Ja ďaleko viacej
obdivujem zmysel gazdinej pre neporiadok!

V jednoduchosti je krása. Veľa žien
dokazuje, že má o svojich pôvaboch veľmi
zlú mienku.

Je mi všetkým, tvrdila o ňom. Na
otázku, čím je, nevedela matke odpovedať.

To je ale nápad: nápadne sa obliekať
a potom sa nenápadne pýtať, čo to ľudí
napadá, že nás pokladajú za nápadné!

UČASTNICI ORAVSKÝCH PRETEKOV

1. Hudobný krúžok z Jablonky pod vedením Emila Kozuba (4. osoby),
2. Hudobný krúžok z Piekielnika pod vedením J. Svienteka (3. osoby),
3. Hudobný krúžok z Podszkla pod vedením Maštu (3. osoby),
4. Hudobný krúžok z Podwilka pod vedením J. Mšalu (8. osôb),
5. Hudobný krúžok z Chyžného pod vedením J. Cmylaka (13. osôb),
6. Divadelný krúžok z Podwilka pod vedením Kovalíkovej — I. dejstvo „Pytliačovej ženy“,
7. Divadelný krúžok z Piekielnika pod vedením L. Mšalovej II. dejstvo „Pytliačovej ženy“,
8. Divadelný krúžok z Chyžného pod vedením J. Omylaka II. dejstvo „Tri vrecia zemiakov“,
10. Divadelný krúžok zo Zubrzyce Dolnej pod vedením J. Ondicu — II. dejstvo „Kubo“.

OZNAMUJEME

ORGANIZÁTORI PRETEKOV TOUTO
CESTOU OZNAMUJÚ, že I. MIESTO
OBDRŽAL DIVADELNÝ KRÚŽOK Z POD-
WILKA A TÝMTO ZÍSKAL ODMENU —
GRAMOFÓN „BAMBINO“. II. MIESTO ZU-
BRZYCA DOLNA A „KUBKO“ SA NÁM
V NEJ ZVLÁŠT PÁČIL. Z HUDBNÝCH
SÚBOROV I. MIESTO OBSADIL PIEKEL-
NIK A II. PODSZKLE. Z ORCHESTROV
I. MIESTO ZUBRZYCA GÓRNA.

JAVORINA

Každý rok slovenské Tatry navštievujie väčší počet turistov. Známe horské rekreačné strediska ako: Tatranská Lomnicka, Smokovec, Štrbské pleso — napriek rozbudovávaniu už jestvujúcich klimaticko-rekreačných budov už nevystačujú. Preto Slováci sa rozhodli vybudovať úplne nové turistické miesto. Voľba padla na malu dnes spíšku dedinku pri vchode do Javorovej doliny, nachadzajúcej sa vo vzdialosti 2,5 km od Lysej Poľany — Javorinu. Leží v malebnej scenérii prepadián, divoko potrhaných skalnatých formiem, veží štítov, ihal, skalnatých kominov, nedostupných sediel a traverzov Vysokých Tatier.

Klimatické podmienky Javoriny s priemernou ročnou teplotou v lete 10-12°C, obdobím snehu siahajúcim 221 dni do roka a priemernou hrúbkou snehovej prikryvky asi 32 cm, ako aj jej prírodné hodnoty spôsobujú, že toto územie možno započítať k mestam s medzinárodnými podmienkami a dokonca k takým

ne nocľahov a stravovacej. Dve nočlhárne so 168 lôžkami v samotnej Javorine a jedna pri Javorine v Medzistenach s 88 lôžkami ako aj v Podspadach s 80 lôžkami, 2 táboriša pre stany odovzdane do užívania minulý rok v Javorine a v Podspadach ako aj camping v Javorine pre 50 áut a 30 prívesných vozíkov, sú absolútne nepostačujúce. Nie sú tiež súčasne patričné podmienky pre príťahovanie turistov cez celý rok a vlastné využitie Javoriny v zimných mesiacoch čini len 2%.

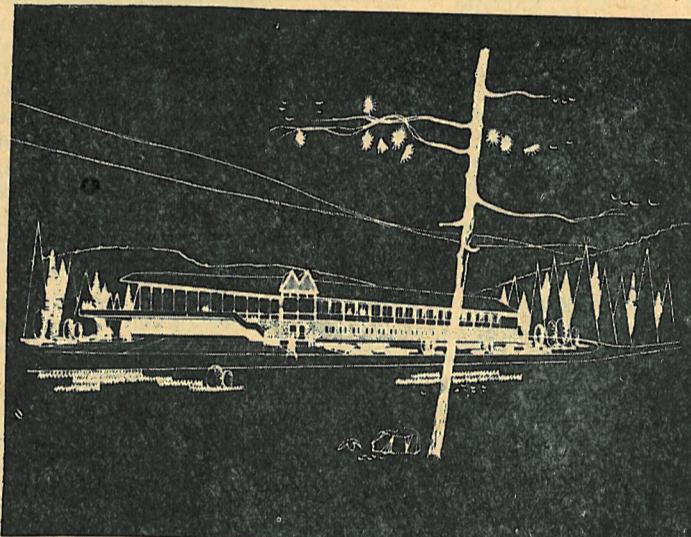
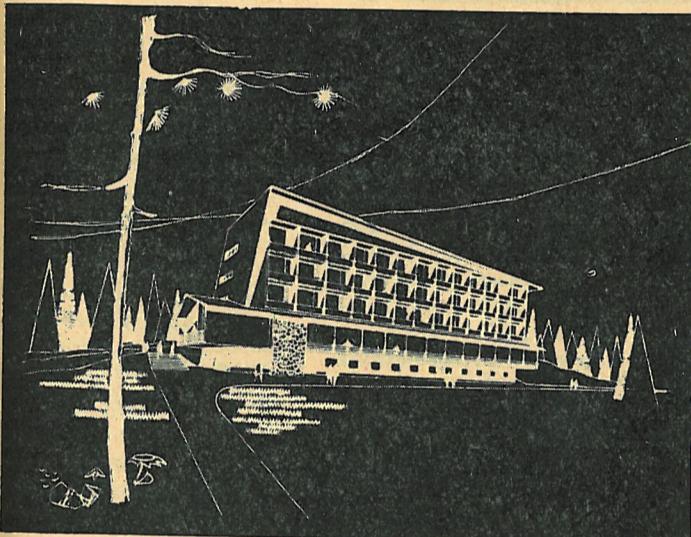
Z analýzy turistického hnutia vyplýva, že turisti prichádzajú do Javoriny najmä automobilmi alebo autokarmi, popričom je treba očakávať, že toto hnutie bude v najbližšej budúcnosti ešte väčšie. Vyholieť týmto požiadavkam môže a malo by len komplexné stredisko. To znamená, že je treba vybudovať nové hotely, reštaurácie, zábavné podniky atď. A takto sa aj začalo budovať.

Lysa Poľana — Tatranská Lomnicka. Cesta pre chodcov pôjde z dedinky od javorínskeho kostolíka.

V oblasti Javorina — Medzisteny — sever, v priesvite medzi snížením hlavnej cesty v Javorine a potoku Javorinka, vo výške 980 m.n.m. bude vybudovaný motel s 80 lôžkami, reštauráciou s 80 stolíkmi a samoobsluhovým barom. V boxoch motelu bude miesto pre 14 automobilov a za ním vznikne parkovište a benzínová pumpa.

Aby uľahčiť dojazd z hlavnej cesty do hotela a motela, plán predvíva vybudovanie trojramennej križovatky, čo je neobvyklé smelým návrhom pre výšku a nachýlenie úbočia.

V oblasti Medzisteny — juh, na lúke tiahnucej sa od potoka Javorinka, plánuje sa výstavbu turistickej chaty so 180 lôžkami. Súčasne predvíva sa prestávanie doterajšieho campingu z Javoriny do oblasti Medzisten. Doterajšia nocľahá-

Tak bude vypadat horský hotel a takto motel na Javorine — návrh inž. arch. Milan Stuchý.

slávnym strediskam v Alpach ako Davos alebo Semmering.

Medzinárodný význam Javoriny vyplýva tiež z faktu, že z celého cudzineckého ruchu v Tatrách tadiaľ prechádzajú najviac turistov najmä preto, že tadiaľ viedie dôležitá tranzitná cesta z a k hraničnému prechodu na Lysej Poľane, ktorý je jediným pasovým prechodom medzi Poľskom a ČSSR od východu až po Těšín. Okrem toho, toto územie nachádza sa v oblasti poľsko-česko-slovenskej turistickej konvencie. Tadiaľ prechádzá asi 73% poľských turistov a asi 50% československých turistov. Prechádzajú alebo cestujú, ale z celého cudzineckého ruchu zadržuje sa v samotnej Javorine len asi 17% turistov a už len nemnohí idú na pešie potôlkky z Javoriny do dolín Bielovodskej a Javorovej, nevraviac už o tom, že na blízke štíty idú len skúsení horolezci.

Základnou príčinou malého zájmu o Javorinu je nedostatočný základ-

Generálny plán výstavby nepredvíva na hraničnom bode v Lysej Poľane väčšej výstavby, len jestvujúce už parkovište bude poširované pre 55 automobilov a bude vybudovaná garáž pre autobusy ČSAD. Na Lysej Poľane bude tiež vybudovaná reštaurácia so 40 stolíkmi ako aj samoobsluhový bar s 35 stolíkmi. Na tomto mieste možno povedať, že ako na hraničný prechod je to riešenie úplne moderné.

Na území Javoriny, na lúke o povrchu 20 ha, nachadzajúcej sa na úboči vo výške 1.072 m. n. m. h. s bájčiným pohľadom na Medzisten, Bielské Tatry a cestu do Javorovej doliny, bude vybudovaný horský hotel so 120 lôžkami a reštauráciou (95 stolíkov), kaviarňou (55 stolíkov) a expresným barom (60 stolíkov). Parkovište bude sa nachádzať vo vzdialosti len 80 m od hotela a bude na ňom miesto pre 24 automobily a 3 autokary. Hotel bude mať dopravné spojenie s hlavnou cestou

reň a táborište v Javorine, bude likvidované.

V oblasti sedla Príslop bude vybudovaný ešte jeden horský hotel so 180 lôžkami v javorínskom slohu, vo výške 1076 m, pri ktorom vznikne parkovište pre 24 automobily.

Podrobnejší plán predvíva plnú a komplexnú výstavbu na Javorine, ktorá má poskytnúť 500 moderných nocľahov a bude ukončená do roku 1980 s tým, že výstavba na území samotnej Javoriny bude ukončená skôr — roku 1970. Popričom sa predpokladá úplnu ochranu prírody panenských lesov Bielovodskej a Javorovej doliny, do ktorých pôjdu len cesty pre chodcov.

Siroký rozvoj motorizovanej turistiky určite priviedie do podtatranskej oblasti nové davy turistov a zaistí im komfortný odpočinok a samotná Javorina stane sa jedným z najmodernejších turistických stredísk a ani sa neobzrieme ako so vyrovnaná Davosu a Semmeringovi.

SAMARITÁNIA

V Jordánsku, kde vládne dynastia Hašemitov a ktoré sa po arabský menuje El Urdunia býva... 217 skutočných Samaritánov. Skutočných, to znamená pôvodom z biblického kmeňa. Tento kmeň žil asi pred tisícimi rokmi v tej istej horúcej, dusnej krajinie, v ktorej v mesiacoch júni, júli, auguste a septembra nikdy nepriší, v máji štatistiky napočítali priemerne dva dni dásza a v najdáždiavejších obdobiach, t.j. v januári a februári je „az“ 12 dászivých dní. Lenže vtedy, pred desiatkami storočí tieto zeme menovali sa EDOM a MOAB.

A bolo snáď menej púšte na zemiach Moabitov a Edomitov, okolo starozitných mest — takých ako snad najstaršia pevnosť nášho sveta — Jericho, okolo Emaus a Betlehema, starej časti Jeruzalema — patriacej vo výsledku delby po arabsko-izraelskej vojne pováčsine Jordánsku, okolo Hebronu kde sú nachádzajú hroby Abrahama, Izaaka a Jakuba, prorokov starého izraelského Ľudu. Na tomto mieste kvôli vysvetleniu je hodno zaznamenať, že islam uznáva veľmi mnohých biblických prorokov, ktorí týmto spôsobom stávajú sa postavami uctievanými spoločne kresťanmi, židmi a mohamedánmi.

Vráfme sa však k dnešnému Jordánsku, krajine s 1,6 mil. obyvateľov a 97 tis. km² povrchu, s hlavným mestom 250 tisícovom Ammánom — ktorá je dnes žiaľ v 75% púšťou. Tam však kde pôdne podmienky dovoľujú pestovanie jordánskí rolníci preukazujú sa veľkým nadaním a schopnosťami ako pestovatelia pšenice a jačmeňa, olivie a tabaku, datle ako aj veľkého množstva dobytku. Tavy, kozy a ovce sú základom chovu dobytku v Jordánsku, ktorý je ešte vo veľkej miere kočovný.

Jordánsko má pomerne veľké prírodné bohatstva, ložiská soli, drasliku, asfaltu a fosforitov. Samotné Mrtvé more je dôležitým „dodavateľom“ soli a drasliku popričom je veľkou turistickej atrakciou. Tu biblické zprávy a zničení hrišnej a nerestnej Sodomy a Gomory, dramatické dejiny manželky Lota, nadobúdajú zvláštny výraz. Divoké, ukrutné skaly, piesok, prepadliny, kamene čudných tvarov, more tak husté, že je nemožné sa v ňom utopit, že môžete hodiny ležať v slanej vode, ktorá má veľkú liečivú hodnotu a kľudne čítať noviny alebo knihu — táto zvláštna krajinka káže veriť legendám a zároveň potvrzuje to, že z biblických zpráv ukázalo sa byť historický odôvodnený po prípade pravdepodobným faktom. Preto aj, tak po izraelskej skóre ako aj po jordánskej strane Mrtvé more je oblasťou veľkého turistického ruchu.

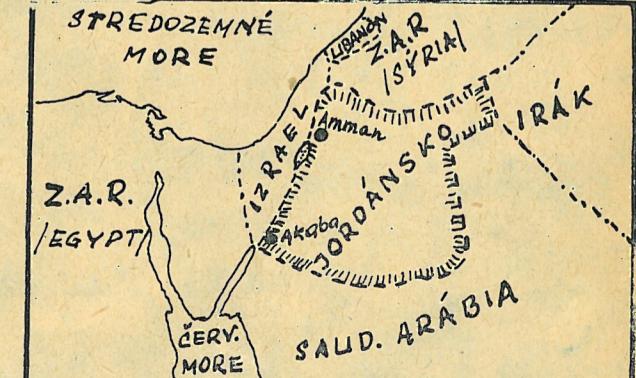
Ostatne celé Jordánsko s jeho menovanými už starozitnými pamiatkami, posvätnými miestami rôznych vierovyznani, s veľkou časťou Jeruzalema nad ktorou sa týči kupola Omarovej mešity, Olivovou horou, Kalváriou, Getsemanskou záhradou, hrobovou Márie, Golgotou a inými pamiatkami, ďalej pamiatky z obdobia Krízovcov, arabské a pozne kresťanske pamiatky — čenia Jordánsko podobne ako susedný Izrael — veľkým turistickým strediskom, s početnými možnostami. Ostatne plne nevyužívanými. Vlastne stále trvá vojnový stav medzi krajinami Arabskej ligy ku ktorej patrí Jordánsko a Izraelom, hranice medzi týmto krajinami sú vlastne uzavreté — toto všetko popri slabom ekonomickom rozvoji Jordánska nie je priaznivé rozvoju turistiky.

Tu, ako snad nikde v terajšom svete zreteľne vidíme ako je turistika závislá na politike, ako je jej funkciou. Napríklad len raz týždenne, na jednom mieste na celej dihej hranici medzi Jordánskom a Izraelom, otvára sa prechod do Izraela. Stáva sa tak vždy v piatok poobede v Jeruzaleme, v jeho starej časti, pri tzv. Bráne Mandelbaua okolo ktorej trčia spálené, postrielené vraky domov. Tade pretieká úzky prameň turistov, ktorí v priznivých podmienkach mohol by sa stat riekom.

Ale dokonca aj tí, ktorí prechádzajú neustále horiacie hranice vystavujú sa niekedy neprijemnosťam po izraelskej strane. Lebo v piatok večer začína sa s všiatok, sabbath. A podľa ortodoxných presvedčení nesmie sa vtedy o.i. používať vozidlá. A turisti z Jordánska prichádzajú práve v piatok a chcu alebo nie, musia po izraelskej strane precestovať úzkymi uličkami štvrti obývanej ortodoxnými chasydmi, ktorí často víťajú turistov „porušujúcich sabbath“... kameňmi.

Hľadiac z jednej či druhej strany na hraniciu, na jordánskych vojakov ležiacich na plochých strechach domov Jeruzalema medzi vrcami s pieskom, s namierenými na protivníka puškami, na pohotových k akcii vojakov Izraela — človek mimovoľne začína uvažovať o turistike a politike.

K. DEBNICKI

AFORIZMY

KASÁRENSKÁ. Přijde nováček k vojenskému lekári a stήžuje si na prudké bolesti hlavy.
„To nic není“, dí doktor, „dva prášky a je to pryč. V civilu byste s tím ke mně určite nepřišel!“

„To teda ne!“, nováček na to, „v civilu bych si vás dal k sobě zavolat!“

ZE ZAOSTALE ZEMĚ. Uprostřed huboké džungle narazil bílý učenec na černého kmenového kouzelníka, který ze všech sil bušil do bubnu.

„Copak tak bubnuješ?“ zeptal se běloch.
„Jsme bez vody!“ vysvětloval černý čaroděj, nepřerušuje bubnování.

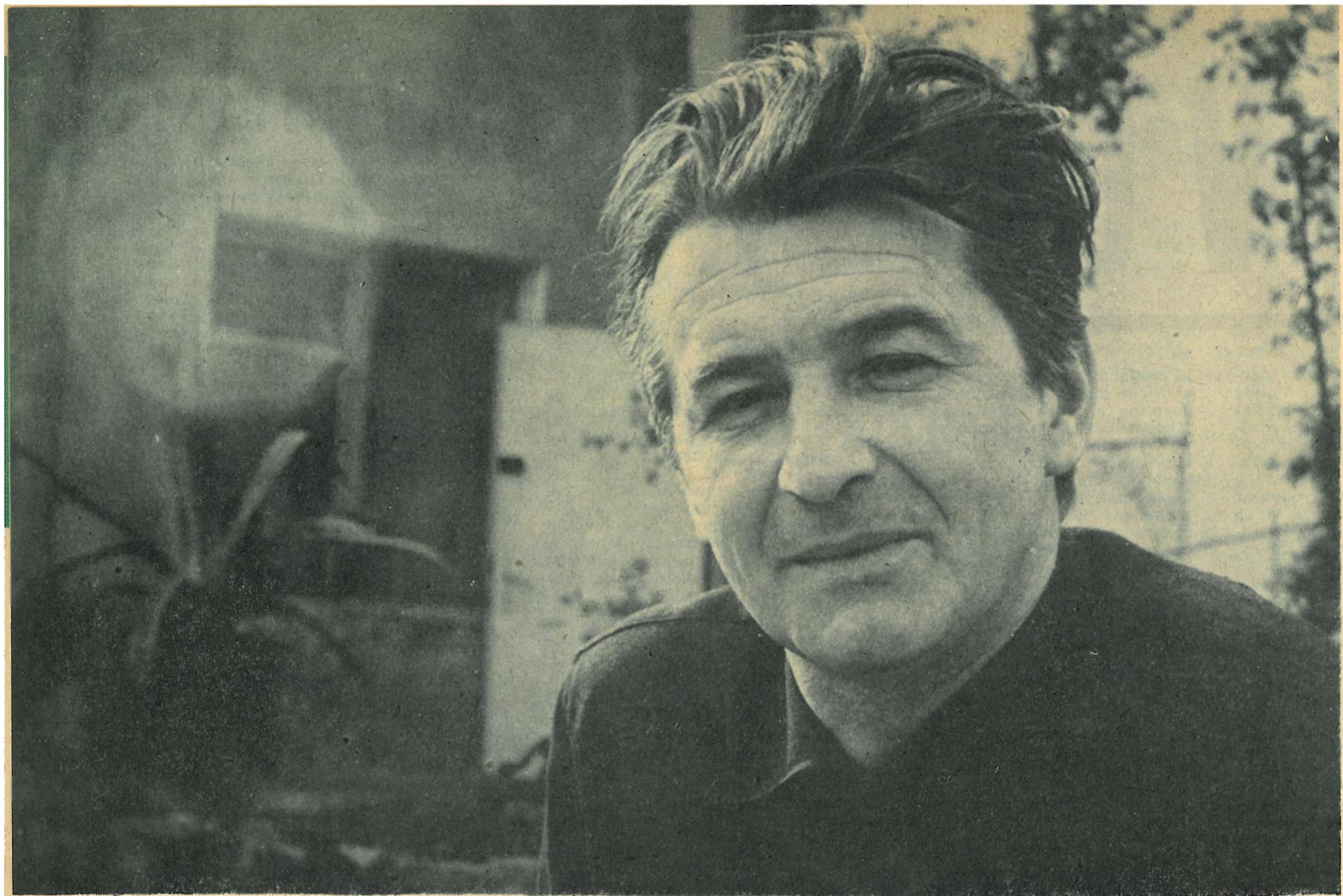
„Aha, chápám“, děl bílý učenec, „ty takhle přivoláváš déšť, vid?“
„I co vás nemá“, zabručel čaroděj, „instalatéra!“

O CHARAKTERU. Pochechtávala se píšala sama pro sebe. „Charakter, charakter! Snad někdy vybočím z pochodového rytmu, ale hlavně že všichni slyšeli, že jsem v průvodu byla.“

NA NÁROŽÍ jedné ulice táhle naříkal papír od bonbónu: „Je moc lehké ztratit čistý charakter, když se někdo octne na diaľbe a kdeko po něm šlapce.“

POUČOVALA stará brambora mladé: „Hlavně pamatujte na charakter! Slupka musí vždycky zůstat bezvadná.“

WŁOD H LUBELSK A VÝT

Narodil se v Československu roku 1921. Školy navštěvoval v Čechách a v Polsku. Povoláním kovodělník. Bydlí v Lublině. Původem Čech, od 1950 je polským občanem. Je členem Československé kulturní společnosti v Polsku.

Hessova cesta, od mladistvých snah vyjádřit tvořivě a umělecky své představy až k tonu, co si dovoluje představit na dnešní výstavě, nebyla cestou lehkou.

Vedla hrůzami války, gestapáckou věznici v lubelském zámku. Tyto zážitky hluboce otřásly vědomím a svědomím tehdy mladého člověka, zrodily specifické názory, filozofii a visi světa. Proto také vzpomínky z „epochy pečí“ — vrůšující vise hitlerovských zločinů proti lidstvu jsou hlavními tématy jeho díla. Tato díla, jejichž část vidíme, si vyžádala nejenom talent a zaangažování, ale také mnohaměsíční mravenčí práce.

To, že se Hess obíral touto tématikou ho zachránilo od frázovité „umělecké kýčárny“ — sice vyplácení se, ale z hlediska umělecké hodnoty netrvalo.

V tomto protiválečném cyklu Vladimíra Hesse si mimořádnou pozornost zasloužilo dosud neukončené (nedostatek peněz) dílo, které autor nazval „Moloč“. Bude zobrazovat obrodu militarismu a už ve svém fragmentářském stadiu je nasyceno

výmluvnou symbolikou. Umělec pracuje na tomto díle již několik let a pouze náklady na svařování kovových částí dosahují desíti tisíc zlatých. Autor by s radostí uvítal patronát, který by mu pomohl dokončit toto dílo, dnes přece totlik tematicky aktuální, ačkoli má svůj původ v hrůzách poslední války.

Kromě popsané tématiky se Vladimír Hess intereresuje také jiným zajímavým druhem

kompozice. Přenáší do kovu a do dřeva lidové umění Lubelské země.

Vytepává masky vzdálených národů, komponuje obrazy z plechu.

Pozornost budí také cyklus medailónů Tisíciletí založení Polska s historickými postavami a výjevy. Transmise lidového lubelského umění do dřevěných a kovových miniatyr se zrodila z umělcovy lásky k tomuto krásnému pol-

skému území. Masky vzdálených národů jsou echem mladistvé touhy a snů o cestování. Obrazy v kovu jsou pokusem o ztvárnění kovu a využití možností v tomto oboru. Medailóny Tisíciletí a protiválečný výtvarný projev jsou ideovým zaangažováním Vladimíra Hesse, které je úzce spojeno s jeho životem.

Tato výstava je druhou výstavou Vladimíra Hesse. První byla ne-

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ SZTUK PIĘKNYCH W WARSZAWIE
REDAKCJA CZASOPISMA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO „ZIVOT“

zapraszają na otwarcie

WYSTAWY
RZEZBY i
METALOPLASTYKI
WŁODZIMIERZA
HESSA
z LUBLINA

SALON TPSP
WARSZAWA
RUTKOWSKIEGO 5 (podziemie pałacu)
31 maja 1961 godz. 12⁰⁰

Wystawa, czynna codziennie w godz. 12 — 18 do 12 czerwca 1961 r.
(Sprzedaż na miejscu)

O Włodzimierzu Hessie
plastyku lubelskim

Nie jest dotąd członkiem Związku Plastyków, nie ma też znośnych warunków pracy. Ale na przekór przeciwnościom losu, tworzy dzieła na miarę uznanych twórców. Jego sztuka wyraża zarówno treścią społeczną, jak również oddaje piękno legend lubelskich i kreśli motywy sztuki ludowej. Szukając jakichś podobieństw i paraleli można by przyrównać plastykę Hessera zarówno do wstrząsającej grafiki Linkego jak i znalezienia podobieństwa do innych twórców.

Włodzimierz Hess jest Czechem z pochodzenia, ale z lubelszczyzną związał się nierozerwalnie — swoim życiem i swoją sztuką.

Lesław Gnoj
Red. Naczelnego
Kuriera Lubelskiego

Výstavu otevřel tajemník Společnosti přátel krásného umění Wł. Walczak.

DZIMIERZ ESS SKÝ SOCHÁR ÝTVARNÍK

dávno uspořádána v klubu vojvodského kulturního domu „Zamek“ v Lublině. Bylo to v tom samém lublinském zámku, ve kterém byl Vladimír Hess vězněn a mučen gestapáky po svém uvěznění. Byl odšouzen na smrt již unikl. Výstava v Lublině se setkala s velkým zájemem společnosti, byla kladně oceněna vojvodským tiskem. To naklonilo Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych (Společnost přítel krás-

ného umění) ve Varšavě a redakci společensko-kulturního časopisu „Život“ k organizaci dnešní výstavy. Takto povstala přízivní atmosféra okolo autora a také možnost prodeje některých vystavených exponátů. Ocena znalců a tisku je přinívá, zdůrazňuje vysokou úroveň a také to, že Vladimír Hess, ačkoliv je původem Čech, spojil se nerozlučně s Lubelskou zemí svým životem a uměním.

Reporter udał się w kolejną podróż. Do Lublina... Stamąt otrzymaliśmy wiadomość, że niejaki Włodzimierz Hess, Czech z pochodzenia tworzy interesujące dzieła w metalu i drzewie. Wiadomość ta dotarła do naszej redakcji także w postaci artykułów publikowanych w lokalnej prasie lubelskiej. A oto ich fragmenty:

„Nie jestem znawca w tej dziedzinie i nie czuję się upoważniony do wystawiania artystycznych cenzurek. Ale przeżyłem zetknięcie się z zakletą w metal apokalipsą na Starym Mieście szczerze i mocno. I nie jest wykluczone, że ktoś lepiej przygotowany i obeznaný zawała kiedyś — „panowie, talent, czapki z głów!”

Inny fragment, z innego artykułu:

„Artysta tworzy w bardzo trudnych warunkach, w warunkach zupełnie nie nadających się do jakiegokolwiek działania. Nie ma mieszkania, więc również tu, w tej pracowni śpi. Nie potrzeba nikogo przekonywać, że to wyczerpuje psychicznie, że odbiera chęć do wszelkiej pracy”.

Jest zrozumiałe, że te konkretniejsze już wieści jeszcze bardziej zdopingowały naszą redakcję do działania.

Na wstępnie pozwoli więc sobie reporter na wyjaśnienie pewnego aspektu tego zagadnienia. Otóż w Lublinie i w województwie lubelskim żyje wielu obywatele polskich, Czechów z pochodzenia. Ludzie ci nieraz zajmują odpowiedzialne stanowiska: są lekarzami, pracują w prokuraturze, w teatrze, na kierowniczych stanowiskach w przemyśle. Na tym tle sprawia Włodzimierz Hess — bo trzeba to chyba nałożyć sprawę — wyrasta jako zjawisko jednostkowe. Co to znaczy? Znaczy to, że gwoli prawdziwej nie wolno tego zjawiska uogólniać, a po drugie jako sprawę jednostkową jest chyba sprawą do załatwienia. Tak się przynajmniej wydaje...

Jakież więc czynniki złożyły się na to, że Włodzimierz Hess, dziś już po wystawie w Stolicy — uznaný w kraju twórcą, boryka się z trudnościami materialnymi, warsztatowymi, mieszkaniowymi. Jeżeli odejmie się od tego wszystko to, co zwykliśmy nazywać „pechem”, brakiem szczęścia czy „niepowodzeniem”, to pozostanie jedyny moment, który nazywamy „znieczulica”. Bo chociaż ojciec W. Hess miał fabrykę wag w Lublinie, to jego syn nie miał i nie ma z tym nic wspólnego i nie mogłem się dopatrzeć jakiegokolwiek dyskryminacji z tego tytułu. A więc pozostaje „znieczulica”. Tego zarzutu znieczulenia na ludzkie sprawy nie

można odnieść do wszystkich zainteresowanych instancji w Lublinie ale do kogoś musi ten zarzut pasować, inaczej nie byłoby przecież tej „sprawy”.

nie biżuteria, której W. Hess nie robi. Odpada też chyba po wystawie lubelskiej i warszawskiej kwestia kwalifikacji artystycznych jego twórczości. Jednogłośnie stwierdziła to Komisja Artystyczna Ministerstwa Kultury i Sztuki — bezpośrednio na wystawie — podejmując decyzję udzielenia mu zezwolenia na działalność twórczą.

Sam autor reprezentowanych na łamach naszego pisma zaledwie kilku reprodukcji jego dzieł jest człowiekiem skromnym. Skromność ta pogięciona jest jeszcze przez niepowodzenia życiowe. To zrozumiałe... A przy tym ma interesujące momenty w swoim życiorysie: więzienie gestapo, uczestnik kampanii pierwszych dni ludowego Wojska Polskiego w Odrodzonej Ojczyźnie. Ze wzruszeniem patrzyłem jak na otwarciu warszawskiej wystawy jeden cywil i jeden aktualny pułkownik WP ze wzruszeniem witali się z Włodzimierzem Hessem wspominając czasy wspólnej służby dla Ojczyzny sprzed lat prawie dwudziestu. Włodzimierz Hess powiedział wtedy:

— Szkoda, że nie pozostałem w wojsku!

A jakimi drogami chodzą nierzadko ludzkie losy, na skraju jakich przypadków balansują przytoczenie na ta okoliczność fakt z okresu kiedy to Redakcja załatwiała ekspozycję twórczości W. Hessa w Warszawie. Jedna z ważnych osobistości i dzisiaj entuzjasta twórczości Hessa, kiedy usłyszał, że autor nazywa się Hess nagle zbladła. Jako uczestnik tego spotkania, reporter zauważył, że na ręce tego człowieka widnieje oświęcimski numer. Szybko więc dodał, że właśnie ten Hess tworzy m.in. sceny z obozów koncentracyjnych, bardzo silne w swoim wyrażeniu. Rozmowa po tym potoczyła się normalnie...

Właściwie trudno reporterowi ustalić zakończenie tego materiału. Sam bowiem sprawa pozostaje nadal otwarta mimo niewątpliwych osiągnięć jakie dla W. Hessa stanowi ekspozycja w WDK w Lublinie i w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych w Warszawie. Między rozszerzającym się kręgiem przyjaciół twórcy i entuzjastów jego sztuki, społecznie nader pozytywnie.

Reporter wnioskowałby powrót Włodzimierza Hessa na Stare Miasto w Lublinie, gdzie mógłby on nie tylko nadal rozwijać swoją twórczość, ale także stanowić atrakcję dla turystów z kraju i z zagranicy, ale to nie leży już w możliwościach reportera. Nie wolam więc: „Panowie, talent, czapki z głów” wołam: „Pomóżcie utalentowanemu Człowiekowi!”

MARIAN KAŚKIEWICZ

NASZ APEL

**REDAKCJA CZASOPISMA „ŽIVOT“
ZWRACA SIĘ Z PROŠBĄ DO WŁADZ
WOJEW. LUBELSKIEGO O PRZY-
DZIENIE WŁ. HESSOWI PRA-
COWNI I STWORZENIE WARUNKÓW
DO DALSZEGO ROZWIJANIA JEGO
TWÓRCZOŚCI**

A sprawa przedstawia się następująco:

Włodzimierz Hess jest żonaty. Zona jest lekarką, pracuje w Mielżowie ponad godziny i ponad siły. Mieszka kątem u rodziców razem z ich małym dzieckiem. Ze swoich wpływów (a nie należy do tych lekarzy, którzy dużo zarabiają) pomaga swoim rodzicom i praktycznie utrzymuje rodzinę własną. Jej mąż bowiem, Włodzimierz Hess w ciągu ostatniego półroczu sprzedał swoje prace za zaledwie sześć tysięcy zł brutto, co w dochodach netto wynosi 500 złotych zarobku w skali miesięcznej. Sam W. Hess mieszkał w Lublinie w pokoju sublokatorskim na Starym Mieście. Stamąt go wyrzucono. I teraz mieszka i tworzy w krypcie kościoła Mariawitów, które to lokum na razie udostępnił mu znajomi. Jest to zaś lokum, które nadaje się raczej na czystecie dla potępionych niż na warsztat, a cóż dopiero na mieszkanie. A więc sytuacja rodziny W. Hessa przedstawia się gorzej niż źle.

Sam Włodzimierz Hess jest w sytuacji „bezprzornego”. Nie jest członkiem Związku Plastyków. Czteroletnie już odmawiano mu tego zaszczytu w Oddziale Związku Plastyków w Lublinie. Nie jest też rzemieślnikiem. Co przechyliło szale „na nie” w komisjach Oddziału Związku Plastyków w Lublinie, że odrzucono jego podanie o przyjęcie trudno powiedzieć. Zwykle ma to podtekst obawy przed wyrastaniem jeszcze jednej konkurencji. Ale w Lublinie i w lubelskim nie ma podobnych metaloplastyków. Niewielu tego typu członków związku para się wyłącznie...

V Dome turistu v Krakove mal prednedávnom neobvyklé zaujímavu prednášku vedúci pracovne oblastných plánov prezidia Vojvodského národného výboru, dr. Jerzy Krucał. Prednášatel oboznamil prítomných s návrhom obhospodárenia okolia nových vodných nádrží, ktoré budu vybudované v Niedzicy a v Kojšovke.

Ptlnický prístav bude prenesený spod niedzického zámku pod vyrovnavajúcu nádrž v Sromowech Nižnych. V Niedzicy bude vybudovaný hotel pre robotníkov pracujúcich pri stavbe priečrady. Po skončení výstavby bude adaptovaný na krásny turistický hotel.

Nová cesta pre turistický ruch — po zatopení doterajšej — bude viesť po južnej strane jazera a má prechá-

CZARNA GÓRA

Všetci členovia ČsKS našej dedinky zadeklarovali plnú podporu volebného programu našej obce na roky 1965-70. K prácam, ktoré obsahuje tento program a o ktorých písal „Život“ v júnovom čísle, chcel by som dodat ešte ďalšie naše plány, ktoré chceme vykonávať pomocou spoločenských činov všetkých obyvateľov obce. Predovšetkým je to:

- vybudovanie parkovišta pre automobile ako aj kúpaliska po získaní lokalizácie,
- vybudovanie GS-om obchodného pavilónu ako aj odovzdanie do prevádzky baru-jedálne,
- prestavba jestvujúcich kanálov a oprava cest z prostredkov obce,
- otvorenie obecnej knižnice s polskými a slovenskými knižnými zbierkami,
- zvýšenie hektárovej výnosnosti a väčšia starostlivosť o kultúru na našej dedinke, o čistotu.

ORAVA

Práca sa rozbehla, no ešte zdáleka nie je všetko v poriadku. Veľkou prekážkou v práci jednotlivých súborov je stále neplávaný a neocakávaný odchod niektorých členov za prácou. Z tej príčiny v oslabenom počte prišli na oravské pretekry hudočníci z Podwilka a Podszkla. Z tej istej príčiny sa pretekov nezúčastnili ochotníci z Lipnicy Wielkiej, ktorí pod vedením kr. Pastwy Karola nacvičili hru J. G. Tavorského „Zenenský zákon“, ako aj ochotníci z Harkabuza, ktorí v režii kr. Harkabuza Franciszka nacvičili hru v horalskom nárečí K. Prerwy-Tetmajera „Jak baba diabla wyonały“.

Divadelný ochotnícky krúžok z Lipnicy Wielkiej hru nacvičil, no z objektívnych príčin ju nezahrál ani doma, na čom veľku vinu nese OV ČsKS v Jablonke a osobne aj sám, lebo v zime ani v jarých roztopoch sa tam tažko bolo dostať nejakým dopravným prostriedkom.

Zasa ochotníci z Harkabuza sa predstavili svojmu obecenstvu v skutočne dedinských veľmi fažkých podmienkach. Hrali ju v stodole kr. Kapušiaka, predsedu MS ČsKS. Stodolu zvnútora obliepili papierom, strechu stodoly predlžili celou z rolníckeho krúžku, ktorou prikrývajú polnohospodárske stroje, aby čo najviac ludi ochránili pred džá-

ČITATELIA PÍŠU...

dzať mimo hlavných obcí, aby bolo zaistené ticho nutné pre dobrý odpočinok. Druhá cesta bude viesť po severnej strane jazera ako aj je projektovaná ďalšia cesta, ktorá spoji Piešiny s Tatrami. O návrhoch stavby cest spojených s priečradou, písali sme obšírne v minulom čísle. Jestvuje tiež návrh pošrenia Pieninského národného parku o tzv. Malé Piešiny.

MILON SEBASTIAN

JABLONKA

Chcel by som sa ešte vrátiť k prvomájovým oslavám u nás na Orave. Naša Česko-slovenská kultúrna spoločnosť pričinila sa k tomu, aby osavy mali slávostný rámc. Dychová hudba ČsKS hrala v pochode a estrádny hudočný súbor ČsKS z Jablonky pod vedením Emila Kozuba hral na pódiu až kým sa nezotmelo. Potom hrali ďalej v našej klubovni.

Ján Kovalík

JURGÓW

U nás všetci členovia ČsKS, všetci obyvatelia našej dedinky podporujú voľebný program a činie sa zapojili do jeho realizácie. Deklarujú svoj vklad v spoločenskom čine. V rámci týchto prác budeme sa zúčastňovať na stavbe GS moderného obchodného pavilónu, tunajší Urban dal stavbný pozemok. Máme v pláne stavbu parkovišta ako aj campingových domčekov, chceme tiež opraviť dedinskú cestu a prestavať kanály.

Nezabúdame tiež o našich úlobach v obore zvýšovania hektárovej výnosnosti. Preto sme sa rozhodli zvýšiť hektárovú výnosnosť, vybudovať silosy, nádrže na hnojovku. Pre nás roľnícky krúžok vybudujeme garáz na polnohospodárske stroje a iné potrebné sklady.

Medzi našimi najúčinnjšími návrhmi, ktoré sme prihlásili na okrese, na prvom mieste nachádzala sa elektrifikácia Jurgowa, regulácia Bielki a prestavba štátnej cesty z Bukowiny Dolnej do Jurgowa.

MAGICZAK

Neobvyklé dôležitý je záväzok, ktorý si dala naša obec, spojený so započatím stavby cesty z Czarnej Góry do Trybsza. Domnievame sa, že naša práca v spoločenskom čine urýchli zakončenie tejto stavby.

Samozrejme máme ešte aj také plány a návrhy ako: prevedenie merania pôdy, vypracovanie zápisov a regulačného potoka Bielka alebo začatie našej obce do telefónickej siete.

MILON SEBASTIAN

Obyvatelia Jablonky v novotarskom okrese realizujú tento rok veľa spoločenských činov. O. i. budujú most, opravujú cestu na úseku Jablonka-Lipnica Wielka (85. tis. zl.), opravujú cestu gruntovu (200. tis. zl.), budujú protipožiarne nádrž (30. tis. zl.) atď. Súčasne pokračuje sa v práciach pri obhospodárení plochy všeobecno-vzdelávacieho lycia. Tento rok vysadili v Jablonke viac ako 4. tis. stromkov. Hodnota už prevedených prác činí viac ako 500. tis. zl.

NOWY TARG

Obchodné družstvo dobre splnilo svoje úlohy v prvom štvrtroku t.r. Počas vyhodnocovania prvého miesta obdržal GS v Jablonke a ďalšie v Rabke a Zakopanem.

V druhej skupine obchodov GS prvé miesto pripadol Lapszam Nižnym. Vyznamenali sa tiež GS v Krempachoch a v Lipnicy Wielkej. Tí, ktorí získali prvé miesta obdržali peňažité odmeny, osudné odmeny pre útechu.

ŁAPSZE NIŻNE

Obyvatelia tejto dedinky už dávno využívajú elektrický prúd, len miestny GS starostlivo sa vyhýba osvetleniu večer miest pred obchodom, pekárňou a úradom. Naši čitatelia však majú o tom iný názor a chceli by vidieť aj tie úseky cesty osvetlené.

JÁN ONDICA.

SPOMIENKY Z VÝLETU

Deň pred výletom v Krempachoch, Trybszu a Nowej Bialej bol dňom radosti a starosti. Ti, ktorí pre tie alebo iné príčiny nemohli ísť na výlet závideli tým, ktorí sa naň pripravovali. Predsedovia miestnych skupín ešte raz oboznámovali s plánom a rozvrhom výletu. Ideme späť, zisťujeme či hodinky nemeškajú a prosíme najbližších, aby nás včas zhubudili, lebo deň musíme začať skôr ako obyčajne. Predsa autobus nás čaká ráno o 7. hod. nesmiešeme meskať.

23. apríla je piatok, niektorí sa obávajú starého porekadia, že vraj „piatok — zlý začiatok“, ale autobus odchádza z Nowego Targu len s malým meškaním a bez jednej krajanky. Usmyiatý vodič spolu s účastníkmi volí smer na Chyžne. Dievčatá, ktoré sa naň pamätajú z posledného výletu, pokukujú, náladá je výborna. Len čo sa kolesá začali rýchlosťou točiť z autobusu zazneli pekné slovenské ľudové melodie. Zmlíkli sme len na colnom úrade v Chyžnom, sú medzi nami takí, ktorí po prvýkrát v živote cestujú do cudziny. Colná prehliadka prebieha správne a rýchle, všetci sa usmievajú. A už sme o 50 m nižšie na území ČSSR. Pre tých, ktorí tu neboli od r. 1945 je to veľký zážitok. Sprievodca veselo kričí „nastupovať“ a zákratko sme už v Trstenej, prvom meste za hranicami. Začíname vydávať prvé koruny, ochutnávame pivo a malinovku. Niektorí už stáli kúpiť aj prvé košeľe, topánky a trička. Obzreli sme si námestie, nadviazali známosti a už cestujeme ďalej pozriet si Oravské more. Majestatným dojmom pôsobi voda uzavretá medzi dvomi kopcami, zaplavujúca veľké priestranstvo. Uprostred ostrovček na ktorom vidíme kostol i s kaplnkami, je to dokáz, že pod vodu sú zatopené dedinky. Sprievodca nám vysvetluje, že priečrada prináša veľa viac ziskov ako obrabána pôda. Medzi výletníkmi počujeme hlysy vriavacie, že tak isto to bude aj v Czorsztyne. Brehy umelého jazera sú prispôsobené pre turistov. V letnom období je tu využity každý centimetr, ale aj teraz stretávame niekoľkých turistov. Celok svedčí o dobrých hospodároch. Má im čo závidieť Oravu po druhej strane hraníc.

Cestou okolo jazera prichádzame do Námetsova, dedinky v ktorej veľa rokov býval P. O. Hviezdoslav ako úradník. Pozerame si sochu veľkého človeka, rodáka z Oravy, ktorý sa zapísal do dejín ako veľký slovenský básnik.

Ale už sme sa rozlúčili s Oravskou priečradou. Pred nami kopce, ktoré poznávajú účastníci Slovenského národného povstania cestujúci s nami. Pred nami sa týči Oravský zámok. Koľko to stalo práce a nebezpečenstiev kym bol vybudovaný. To čo teraz obdivujeme bolo vykonané veľmi primitívnym spôsobom, neboli tu dnešné moderné stroje. Mnohí poddaní doplatili životom na prácu. Eutujeme, že nemôžeme si prezieti vnútajšok zámku, iní sa tomu tešia lebo chcú byť čím skôr w rodisku veľkého básnika P. O. Hviezdoslava — Vyšnom Kubine. Spomíname si jeho báseň:

Dedinôčka moja
vencami zo zlata objatá
strechy nízke kryté diamantami.

Tí, ktorí poznajú toto okolie rozprávajú susedom svoje zážitky, vidia aké obrovské zmeny tu nastali behom 20. rokov. Kubín sa nám veľmi páčil, prezerame si obchody a opäť futujeme, že sú si nemohli pozrieť Hviezdoslavovu knižnicu.

A zase ďalšia cesta a už je tu Ružomberok, historické a priemyselné mesto. Mesto žiarí nočným osvetlením. Prechádzame popri krčme v ktorej vraj bol chytený Jánosik a spievame:

Hore háj, dolu háj
hore hájom chodník
môj otec bol dobrý
ja musím byť zbojník.
Ja musím byť zbojník
ho krivda veľká
nepravosť u pánon
pravda u zbojníka.

V Ružomberku ostávame na noc. Menej unavení výletníci idu si požrieť nočný život. Vstávame veľmi skoro, lebo okolo 9.00 hod. plánujeme opustiť Ružomberok a chceme ešte navštiviť obchody. Teda času je málo a predsa každý chce svojim najbližším priniesť nejakú pamätku z Československa. Cestujeme ďalej cez Liptovský Mikuláš a Poprad. Po lavej strane máme celý čas prekrásnu panoramu Tatier ešte v bielom rúchu. Okolo Popradu mnohí výletníci majú známych a príbuzných, ktorých navštievujú. V Poprade aj trávime druhú noc. Niektorí sa zábaľujú pri hubbe v „Dukle“.

Posledný deň výletu — nedele. O 10 hod. nastupujeme do autobusu a ideme si pozrieť najkrajšiu turistickú oblasť Tatry. Počasie je krásne, ale ešte zima. Na ťrbskom plese futujeme, že nemáme so sebou lyže. Po ceste vidíme krásne turistické a zdravotnícke stavby obklopené zo všetkých strán smrekmi.

Ešte jeden veľký zážitok — Belanské jaskyne, skoro všetci sme túna po prvýkrát. Obdivujeme zázrak prírody, je až neuvieriteľne, že toľku krásu vytvorila tečúca voda. Sprievodca nám vysvetluje spôsob akým sa táto krása utvorila a vratí, aby sme sa nebáli, keď nám kvapka vody padne na hlavu, že nám hned na nej vyrastie stalaktit. Skôr musíme dávať pozor, aby sme pri ceste dopredu nenarazili hlavou na niektorý stalaktit.

Lúčime sa so Slovenskom a už je tu zástavka na Lysej Polanie. Sme prekvapení ako rýchle prebieha kontrola na colnom úrade.

Dalej si po ceste spievame slovenské piesne. Najskôr máme rozlúčku s krajanmi z Trybsza, ktorí by najradšej cestovali s nami hoci ešte do Krempach. Počujeme hlysy — „škoda, že sa výlet už končí“.

A posledné slovo výletníkov: „Ano je to pravda, výlet sa končí. Vieme sreťe mnogo, máme veľa zážitkov veľa z nich sú budúci pamätať do konca života. Dakujeme organizátorom, ochotne sa prihlasíme na ďalšie výlety.“

„Dakujeme aj my za účasť, cítili sme sa predsa spolu veľmi dobre. Budeme sa značiť organizovať ešte ďalšie výlety pre aktívnu Spoločnosť“

Tymto slovami sa rozlúčil s účastníkmi výletu tajomník UV ČsKS

BRONISLAV KNAPČÍK

ŚLADM NASZYCH INTERWENCJI

GRN CZARNA GÓRA WYJAŚNIA

W załatwieniu skargi Ob. Solusa Piotra zamieszkałego w Rzepiskach w sprawie zaostrania drogi przez ob. Madeja Michała zam. w Rzepiskach ustalono komisjnie co następuje:

Ob. Solus Piotr zażalenie wniosł do tutejszego Prezydium w okresie Nowego Roku, jednak sprawy nie można było załatwić z uwagi na zaledający śnieg, o czym pouczono stronę. Z kolei wymieniony wniosł sprawę pisemnie do PPRN w formie podania z dnia 13.02 1965 r., podanie to następnie przesłano do tutejszego Biura Grom. celem załatwienia. Równocześnie sprawę tę ob. Solus Piotr wniosł w formie zażalenia do Redakcji „Życia”. W tej sprawie wezwano ob. Solusa Piotra i ponownie pouczono go, że sprawę można będzie załatwić po zniknięciu śniegu z parceli. Po zgłoszeniu tej sprawy, komisjnie w dniu 23. kwietnia 1965 r. na podstawie istniejącej mapy geodezyjnej wsi Rzepiska ustalono komisjnie na miejscu, po znalezieniu znaków granicznych i geodezyjnych, iż szerokość drogi wg mapy winna być 3,5 m, zaś używana ma 2,0 m szerokości, stwierdzając następnie, iż ob. Madej Michał zaorzą pozostałość. W tej sprawie, po znalezieniu znaków granicznych komisjnie wydano odpowiednią decyzję z dnia 24.04.1965, w której polecono zaniechać użytkowania przez ob. Michała Madeja gruntu należącego do drogi gruntowej granicznej pomiędzy miejscowością Łapszanka (GRN Łapsze Wyżne) a wsią Rzepiska (GRN Czarna Góra). Kopię pisma przesłano do Zarządu Dróg Lokalnych jako odpowiedź na pismo, które zamieszczono w czasopiśmie „Życie”.

Sekretarz GRN
HANIACZYK JAN

O „ŻYCIU”

Som stálym predplatiteľom „Života”. Nachádzam v ňom veľa dobrých článkov, zaujímavých, zábavných aj poučných. Vždy sa teším na nás časopis. Mal by som len jednu prosbu. Nemohol by „Život” od budúceho roku t.j. od 1966 vychádzať aspoň dvakrát mesačne?

FRANTISEK KASICKY
Niedzica

Redakcia: Takých listov dostávame veľa. Čitateľia žiadajú, aby „Život” vychádzal dvakrát mesačne alebo s väčším počtom strán. Vývijame snahy týmto smerom, ale zatiaľ bezvýsledne.

VYRIESENIE ZÁLEŽITOSTI DVOJITEJ STÁTNEJ PRÍSLUŠNOSTI

V posledných dňoch prebiehali vo Varšave poľsko-československé rokovania týkajúce sa záležitosti dvojitej štátnej príslušnosti. Vo výsledku jednaní 17. mája t.r. bola medzi Poľskom a Československom podpísaná konvencia týkajúca sa vyriešenia záležitosti dvojitej štátnej príslušnosti. Ten dokument bude likvidovať vyskytujuče sa súčasné prípady dvojitej štátnej príslušnosti medzi obyvatelmi obidvoch krajín, ako aj v budúcnosti bude predbiehať vzniku analogických prípadov.

Konvenciou podpisali splnomocnení Státnou radou — vedúci MSZ M. Naszkowski, splnomocnený prezidentom ČSSR — O. Jeleň, veľvyslanec ČSSR v Poľsku.

Konvencia nadobudne platnosť po výmene ratifikačných listín, ktorá bude v Prahe a text konvencie bude uverejnený v tlači.

JABLONKA

Sú štúria. Najriek rôznych zamestnanciam majú jednú spoločnú záľubu — hudbu a spev. Eugen Basisty rolník — hrá na saxofón, Karol Novák zamestnanec mliekárenských závodov — hrá na perkusu, Ján Zborek rolník — zvolil si harmoniku. Vedúci tohto súboru Emil Kozub zamestnaný na GRN, ktorý si vedel zároveň najst čas na pokračovanie v štúdiu na strednej škole, zamiloval si trúbku.

Svoj súbor založili len pred pol rokom, ale majú už určité úspechy, posledne na pretekoch umeleckých súborov CsKS v Jablonke. V programe majú väčšinou jazz, twist, tango, valčík. Poznajú aj ludovú hudbu, najmä radí hraju a spievajú „Hej svetilo slniečko nad mojou záhradou“.

ZO ŽIVOTA CsKS

Dňa 16 mája t.r. konala sa v Jablonke schôdza oravského aktív Spoločnosti ktorej sa zúčastnili: predseda UV CsKS Ján Molitoris, tajomník Bronislav Knapčík ako aj členovia prezidia UV — Augustyn Bryja zo Spiša a redaktor Adam Chalupec.

Porady sa zúčastnili tiež pozvaní hostia z prezidia Okresného národného výboru v Nowom Targu ako aj po predný aktív Fronty Národnej Jednoty v Jablonke s tajomníkom výboru PZPR Františkom Chovancom, riaditeľom všeobecne vzdelenacieho lycea s poľským a slovenským vyučovacím jazykom — P. Jablonskym a prof. Stefanom Waclawiakom.

Ten istý deň konala sa v Łapszach Wyżnych porada spišského aktív Spoločnosti za účasti predsedu Ustredného výboru a šéfredaktora „Života“. Medzi pozvanými nachádzali sa tiež predstavitelia miestnych orgánov ako aj predstaviteľia KP PZPR z Noweho Targu.

Referát o úlohach členov CsKS v období minulých voľieb ako aj v realizácii volebného programu okresného výboru FJN na roky 1965-70 prednesol na Orave: podpredseda UV a predseda Obvodného výboru v Jablonke — Ján Kovalík a na Spiši: predseda tamozjeho Obv. vý-

boru a člen prezidia UV — Ján Magiera.

Po živej a neobvykle hodnotnej tvorčej diskusii účastníci porady v Jablonke ako aj porady v Łapszach Wyżnych spontane schválili výzvu všetkým členom CsKS týkajúcu sa masového hlasovania na kandidátov Fronty Národnej Jednoty ako aj v mene celej Spoločnosti vyslovili plné popretie volebného programu Fronty Národnej Jednoty na roky 1965-70, apelujúc súčasne na všetkých svojich členov, aby reálizovali obsiahnuté v ňom úlohy hospodárske, sociálne a kultúrne. (Text výzvy uverejnili sme v minulom čísle).

PRETEKY NA SPISI

17. júna konali sa v Niedzicy preteky o chotničkých divadelných krúžkov a hudobných súborov CsKS zo Spiša. Zúčastnili sa ich súbor z Niedzice, Łapsz Wyżnych, Krempach a Łapsz Niżnych. V budúcom čísle prinesieme podrobnejšiu zprávu o pretekoch.

GRATULUJEME

Počas Dňa osvetky knihy a tlače neobvyklé živá bola pôsobnosť Československej kultúrnej spoločnosti. Eliminácie umeleckých súborov na Orave, nové osvetové filmy v Zelove, výstava knihy a tlače v Krakove ako aj neobvyklé vydarená výstava knihy a tlače poľskej a československej v Jablonke. Toto sú hlavné body programu zapojenia sa CsKS do celostátnych oslav. Na fotografii pohľad na výstavu knihy a tlače v Jablonke.

STAVEBNÉ VKLADNÉ KNIŽKY SOP

knižky vydavané šetriaco-pôžičkovými družtvami, môžu ich obdržať. Počet knižiek je obmedzený a napr. krakovskému vojvodstvu bolo priznaných 300 kusov. Pravdepodobne okres Nowy Targ obdrží ich asi 100. Je to diktované tým, že tento rok považujeme za experiment. Každú novú iniciatívu je si treba preveriť v praxi. Obdržanie takéto vkladnej knižky je istým privilégiom a o jej obdržaní bude rozhodovať obecný národný výbor.

Vlastníci stavebnej vkladnej knižky SOP budú mať predovšetkým zaistené:

— nákup plného assortimentu stavebných materiálov potrebných pre budovy v surovom stave,

— obdržanie z Roľníckej banky dlhoterminového úveru, ktorý spolu s ustanoveným vkladom na stavebnej vkladnej knižke, bol by úplným krytím nákladov budovy v surovom stave,

— Roľnícka banka poskytne úver pod podmienkou, že ušetrený vklad bude činiť najmenej:

- pre obytný dom — 40%
- pre hospodársku stavbu (mašta, stodola, chliev) — 20% celkových ná-

Prehliadka bola zorganizovaná v súvislosti s vypracovaním podrobného plánu zmenenia krásnej oblasti Babiej hory na turisticko-rekreáciu stredisko. Tento plán, na realizáciu ktorého je určených 35 mil. zł. je jedným z hlavných elementov volebného programu okresu Sucha Beskidzka.

V r. 1966 bude tu započaté práce pri stavbe o. hotelu, campingového strediska, kúpalíša a kresielkových výťahov.

Spoločnosť priateľov krásnych umení a Redakcia kultúrno-sociálneho časopisu „Život“

Varšava

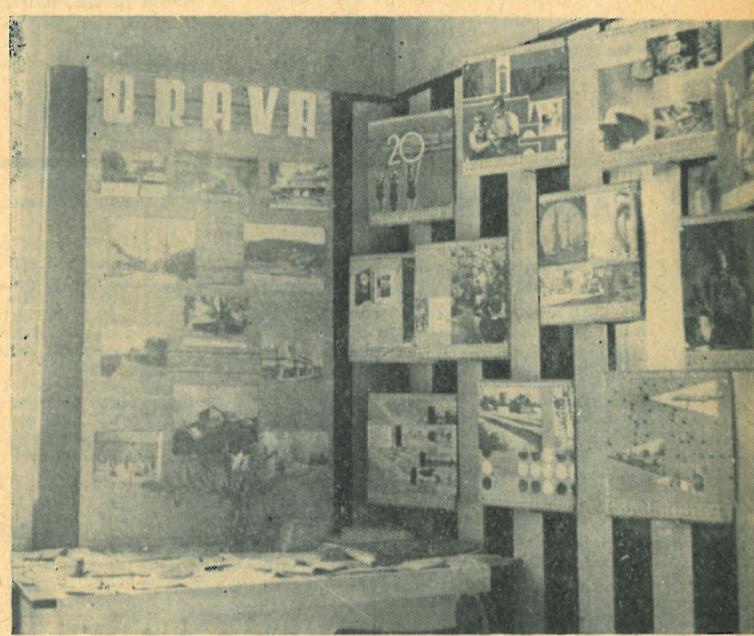
Ústredný výbor Československej kultúrnej spoločnosti touto cestou Vám srdečne dakuje za zorganizovanie vo Varšave výstavy soch a kovovej plastiky Włodzimierza Hessa, ktorý je členom našej Spoločnosti.

Domnievame sa, že výstava bude mať veľký úspech, nakoľko podľa nás exponáty sú pozoruhodné a autor, ktorý je pôvodom Čech určite si zaslúži uznanie orgánov, ktoré mu poskytnú pomoc pre pokračovanie v práci.

Prezidium UV CsKS

Redakcia:

Dakujeme za slova uznania a súčasne oznamujeme, že krajan Włodzimierz Hess po snachach, ktoré sme vyuvinuli tým smerom, obdržal z Ministerstva kultúry a umenia povolenie na prevádzkanie umeleckej činnosti.

ŠIJEME LETNÉ SATY

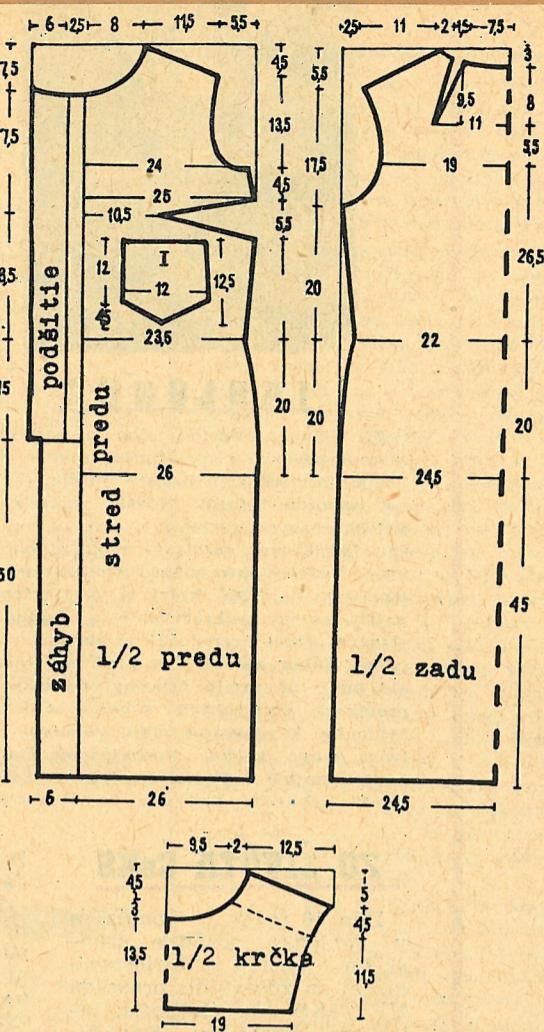
Saty sú košeľové, jednoduché bez goliera a rukávov, so zapínaním spredu predĺženým na sukňu a dvojmi vreckami nasítimi nad pásom. Sú pošierené jedným zahehleným záhybom spred. Krčok je prišitý vzadu a prechádza dopredu šiat. Saty sú v pásse stiahnuté koženým opaskom.

Náuštie je treba 2 m. 50 cm. látky jednoduchej šírky. Môže to byť hodváb, plátno alebo šatovka. Strih šiat uverejnený na tejto strane je prípravený na postavu s obvodom v prsiach 92 cm.

Pripravíme si strih z papiera. Zistime či je správny. Pri strihaní pridávame látku na okrajoch na zošitie a dolu na podloženie. Pod zapínanie podkladame pásky tenkého plátna. Urobíme dierky. Pod zapínaním zošijeme kus záhybu a ďalej zahehlíme.

Sú dva spôsoby prišitia krčka. Šaty môžeme strihať po celej dĺžke a krčok naložiť na šaty a okraje prišiť alebo šaty strihať kratšie a doplniť došívajúcim krčkom. Vtedy bolo by dobré podložiť ho hodvábom alebo tenkým plátnom.

Vrecká pripravíme s ukončenými dierkami na zapínanie a našijeme ich na šaty, na označené miesta. Výstrih pri krku a pod pazuchami zošijeme kusom stužky.

ČISTÍME SKLENENÉ PREDMETY

Aj keď umelej hmoty našli plné uplatnenie v domácnostiach, predsa sa bez skla a sklenených predmetov tázko zaobídime. Dovoľte, aby sme vám ponúkli niekoľko rád o tom, ako čistiť tieto výrobky.

1. Umývajte ich vždy teplosom (pozor, nie horúcou).

2. Ak ich umývate handičkou, dbajte na to, aby bola úplne čistá, lebo časťky prachu a nečistoty, pripadne čistiaceho prášku by mohli poškodiť povrch skla.

3. Na umývanie hrubostených sklenených predmetov používajte vlažnú vodu, lebo už pri nízkych teplotách praskajú.

4. V horúcej vode umývajte iba ohňozdorné sklo (napr. jenské).

5. Po umytí nechajte sklo vy schnúť a potom ho opaknite studenou vodou.

6. Nezabudnite, že sklenený predmet praskne oveľa skôr pri náhlom ochladení, ako

pri náhlom ohriatí. Nádoby z jenského skla opaknite po umytí vlažnou vodom.

7. Leštite ich mäkkým páperom až vtedy, keď sú dokonale suché.

8. Neutierajte sklo nikdy utierkou, lebo tá na ňom zanecháva chlupky priadze.

9. Sklenené predmety neu myvajte rydlom, ani sôdom; poskodujú ich hladký povrch a po niekoľkonásobnom umytí strácajú svoj prirodzený lesk.

ODPOVEDAME NA OTÁZKY CITATEĽOV

„Cím — okrem vypaľovania u dermatológa — dá sa odstrániť bradavice, ktoré má môj synček na rúčkach a na čele. Sú nejaké domácke spôsoby? Snad zelinky?“

Ziaľ nepoznáme iné liečenie bradaviek ako vypaľovanie, najmä ak sú rozsiahle po tele. Vnútorná liečba, nedáva obyčajne priznávateľné výsledky, hoci niekedy používajú chloromycetín. Natieranie — napríklad tekutinou Fowlera — tiež nie vždy dáva kladné výsledky. Na šťastie, v mnohých prípadoch bradavice, najmä u detí, same ustupujú po istom čase.

Radiame, aby ste sa obrátili na lekára — dermatológa, ktorý doteraz ošetroval vášho synčeka — pre podrobnejšie pokyny.

„Smie sa v období tehotenstva prekvapovať odtučňovaci kúru? Nikdy som nebola príliš silná, ale teraz, to je už niečo strašné.“

Ak tučnota nie je výlučne následkom rozvoja plodu, ale následkom jedenia „za dvoch“ — je treba jednoducho začať normálne sa stravovať. Samozrejme príhľadajúci k vetylkom pokynom pre tehotné ženy. Skôr, že ste skôr nepomykali o odtučňovacej kúre. Príliš tučné ženy v druhej polovici tehotenstva majú statické tázko — spolu so zmenou celej siluety — dopredu. V období „otetenstva“ nesmie sa jesť viac ako normálne, je však treba dať pozor na druh jedlá. Jedná sa predovšetkým o to, aby žena v období tehotenstva jedla veľa mlieka, tvarohu, surovej zeleniny a ovocia, zelených listov potrženiu atď.

„Počula som, že vlnu a pravý hodváb dás sa prati v horčici. Je to pravda?“

Odvar pripravený z horčice (môžete ju kúpiť v zelinkárskej obchodoch a v drogeriach) je skutočne veľmi dobrým, penivým prostriedkom, ktorý perie jemnú vlnu a hodváb. Na 1 liter vody berieme 15 dkg horčice. Zrnka rozbijsme a rozotierame na masu, potom zalievame vriacou vodou. Odkladame na 2 — 3 hodiny, potom precedíme tekutinu cez husté sito. Zrnka, ktoré nám zostali na siti opäť zalievame vriacou vodom, a keď ochladne používame zase na pranie. Vlnenu alebo hodvábnu látku perime v teplom (nie horúcom) vývare, a snažíme sa, aby teplota vody bola vždy taká istá. Tekutina sa veľmi dobре pení a výborne rozpúšťa špinu a tuky. Používanie iných pracích prostriedkov nie je potrebné. Podľa toho je látka špinavá, meníme tekutinu dva alebo trikrát. Pláchanie v čistej vode, do poslednej pridávame lyžičku čipavky, najmä ak látka je biela, alebo lyžičku octy, ak je to hodváb. Pri praní nesmíme látku trieti, ani vykrúcať len rahučko hnieť v rukách. Sušíme rozvesené na ramienku nad vaňou alebo lavórom, pleteiny — rozložené.

„Ako prať čiapku z bielej umelej kožušiny?“

V letnej vode s lyžičkou pracína ho prášku „Ix“ (lyžička prášku na 1 liter vody). Roztok dobre speň rukami, potom jemne, ale dôkladne hniesť čiapku (netriet), vypláchnuť v niekoľkých vodách pridávajúc do poslednej lyžičku čipavky na 1 liter vody. Po skončení čiapku fahučko vysušiť v uteráku a vytrepať. Potom uvádzajúc ju do patričného tvaru naložiť na veľký pohár, aby uschla „stočiť“. Úplne suchu vykefovať čistou kefkou.

AKO VZNIKLO MÚZEUM

Vieme, že Alexandria bola po niekoľko storočí veľkým priemyselným a obchodným strediskom. Vybudoval ju Alexander Macedonský pri ústí Nílu, na cestách, ktoré spájali Európu, Áziu a Afriku. Do Alexandrie sa dovážal mramor na stavbu palácov i rozličné drahocenné drevo a víno. Alexandria zásobovala Grécko a Rím pšenicou, plátnom, hodvábym a tkanicami, papyrusom, sklom a sionovinou. V tom čase bola Alexandria aj strediskom svetovej kultúry a bolo možné stretnúť tam ľudí všetkých národností a jazykov, náboženstva a kultúry. Skvelá alexandrijská knižnica mala vtedy na sedemstotisíce svitkov. Fred vyše dvetisíc rokmi zriadil egyptský vládca Ptolemaios v Alexandrii „museion mus“ (chrám múz) — deviatich bohín vedy a umenia.) Hlavným správcom tohto chrámu bol učenec. Do museionu dovážali lode najroličnejším vzácnoti, ktoré boli vo svete objavené, privážali sa sem umelecké predmety, rukopisy, pozoruhodné zvieratá atď. S chrámom bola spojená aj botanická záhrada s najčudnejšími rastlinami a stromami a zverinec s najpozoruhodnejšími živočichmi. Pracovali tu vedecí pracovníci, ktorí takto prispievali k rozvoju vedy. Bola tam hvezdáreň, chemické laboratórium a anatomická pracovňa. Podľa toho „museionu“ dostali názov, „múzeum“ budovy, chrániace historické pamiatky, vedecí a umelecké diela.

S L N C E

V lete po celý deň since trčí na nebi. Všetko chce vidieť, všetko ho zaujíma. Dívá sa, ako sa po ceste prechádajú trolejbusy, električky, ako sa ľudia prechádzajú po meste...

Raz nakuklo since do kadernictva. Chcelo sa dať podstriednúť. Poprosilo kaderníčku:

— Odstríhnite mi z mojich lúčov, aby som bolo moderné.

— Čo chcete?! — naľakala sa kaderníčka. — Nepriblížujte sa ku mnene, lebo ma spálite — Tak ma aspoň učešte, — poprosilo since. Kaderníčka nič nepovedala a ušla.

Since sa rozholodlo, že sa samo učeše. Vzalo si hrebeň zo stolika a len čo sa priblížilo k lúčom, hrebeň zhorel.

Since sa obrátilo o pomoc ku kováčovi:

— Ukujte mi, prosím vás, hrebeňek. Kováč bol zvyknutý pracovať s ohňom, netiekol od slnka. Vybral si najsilnejšiu ocel a vykoval z nej veľký hrebeň.

Since sa podávalo kováčovi a začalo sa česat. Odrazu si však spomnulo, že ho čaká práca. Treba polia zohrievat, aby dozrelo obilie, ľudi pri riekaach a moriach opaľovať.

Zato v zime since na nebi nevidieť. Od rána do večera sa češe. A ak sa aj niekedy ukáže, to len preto, aby sa pochválilo svojím účesom.

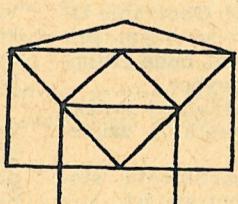
NEJVÝSÍ MESTO SVETA

Pôvodcom všeho bol Indián Gualpa, ktorý roku 1545 objevil v jihoamerických Andách 4680 metrov vysokou horu, v jejichž útrobách byly tisíce tun stříbrné rudy. Hora se v indiánskej reči jmenovala „Potojchi“ (Hrémicí vrch). Zakrátko ozbrojené obchodní lodi z celého sveta počaly privážať podnikavce, ktorí chteli rychle zbohatnúť. Ti pak založili ve výši 4020 metrov sídlisko a nazvali je Potosi.

O dva roky pozdĺži dal španielský kráľ Karel V. mestu názov Villa Imperial. Filip II. podepsal roku 1571 zakládací listinu pro stavbu university. V roce 1650 mělo město s novým jménem San Luis de Potosi 160 000 obyvatel, takže bylo největším městem v celé Americe a zároveň jediným velkoměstem v nadmořské výšce přes 4000 metrů, která je považována za nebezpečnou pro lidské zdraví. Sláva Potosi netrvala dlouho. Když tam v roce 1825 pronikl Simon Bolivar, osvoboditel severní části jižní Ameriky od španielského panství, mělo Potosi už jen 8000 obyvatel. Všechno stříbro z hory bylo vytěženo.

CIVILNÉ LETECTVO

zaoberá sa leteckou dopravou osobou, organizuje služby pre poľnohospodárstvo, zdravotníctvo a tiež je ako športová disciplína známa na celom svete množstvom rozličných leteckých rekordov. Sportové letectvo má svoju medzinárodnú organizáciu FAI (Fédération Aéronautique Internationale). Všetky civilné lietadlá majú svoje medzinárodné označenie. Určite značky civilných lietadiel, ktoré sú na tomto obrázku! Sú to medzinárodné značky civilných lietadiel: Poľská, Československá, Bulharská, Švédská, Svakciarská, Juhoslovská a Maďarská.

JEDNÍM TAHEM

Tato jednotka je určená pre začátečníky; prieště záhadné složitéjší. Podarí sa vám obrazec nakresliť jedným tahom tak, aby se po žádnej čáre dvakrát neslo a aby se čáre nikde nekrížovaly?

KVÍZ

Stáva sa to, že nešikovný pohyb lakovom a väzom je na koberci. Celá, alebo rozbitá. Túto väzu sme však rozbili náročky. Niektoré črepy sme už poskladali a vám sme nechalí štyri. Všetky, prirodzene, na voľné miesto nepasujú, ba konca aj ten jedný kúsok sme pri reprodukcii zmenšili. Ktorý pasuje na rozbité miesto vo väzbe?

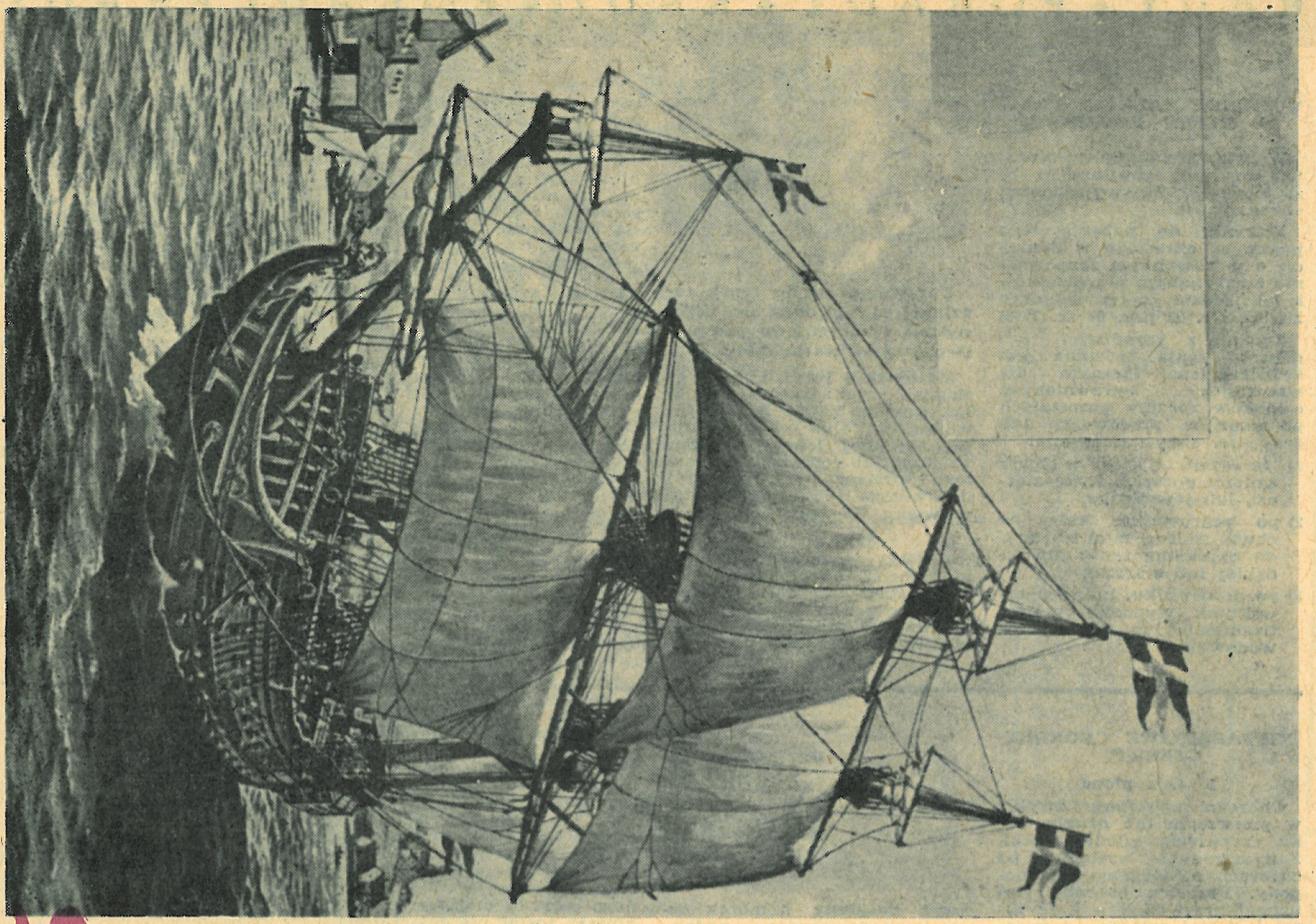
Ak nám do 25.VII. tr. pošlete správne rozluštenie aspoň dvoch hádaniek zaraďme vás do losovania o knižné odmeny.

„Vypadajú umelé kvetiny z celofánu alebo hodvábného papiera pekné vo väzbe? Cím nahradíte sviečky kvety v zime?“

Všetky ruže z hodvábného papiera, celofánové orchidey alebo hodvábne klinčeky urobené „ako živé“, sú škaradé, neestetické, neelegantné a úplne výber nemoderné. V našich zahradkách, a na poliach, v zime však nie vždy môžme si dovoliť svieže kvety, zelené rastliny tiež sa zriedkaka vyskytuju v tomto období a chceli by sme volajako ozdobiti naš byt. Preto navrhujeme, aby ste do pekného ľudového džbána postavili zelené borovicové halúzky so šíškami, na jeseň halúzku z duba alebo javoru s červenými listami, trstiu, alebo farebné palmy wilenské. Bude to skutočne pekná a moderná dekorácia.

VÝR VÁNÁ MORSKÝM HLBKÁM

Tážka situácia Švédská zamočaného v bojoch útočnej kampane v Poľsku a do tridsaťročnej vojny v Nemecku nahlila k spechu, preto aj práca počala sa z miesta. O tri roky neskôr bola vybudovaná vojenská lode — prvá zo štyroch. Na vtedajšie časy malá obrovské rozmeru a neobvykle ozbrojenie. Bola 57 metrov dlhá, 11,7 metrov široká a prostredný z troch sfážňov dosahoval 49 metrov výšky. Výtlak lode činil asi 1300 ton a jeho trup a delové paluby boli z duba, ostatné paluby a sfaženie — z sosen. Lode niesla hrđú názov vládnucej dynastie — „Vasa“. Jej posadku tvorilo 133 námorníkov a 300 vojakov. Mala 64 bronzové dela rôzneho kalibru a mažiare celkovej váhy 71.200 kg.

10. augusta, krátko po tretiej hodine, lodné dôle vyštrelili na rozličné na „Vasa“, na očiach desaťtisícového Stockholmu opustila nábrežie, aby sa vydala na svoju prvú plavbu do vojenskej základne v Alvsnabben. Ako sa vzdalovala od pobrežia vznimala sa vietor napínajúci plachty a lode začala naberať rýchlosť.

Už od začiatku vyskytvala sa tazkočeli posúchať rozkazy a keď na jednej strane paluby zhromáždovali sa väčší počet posádky, lode ihneď reagovala odklonom na stranu. Keď lode vyplávala na otvorené more, udery vetra stále silnejšie udieraťi na pravú stranu lode spôsobujúc nebezpečné nachýlenie, stále hlbšie ponárala sa ľavý bok lode. Aby vydala na nebezpečné maklánanie, kapitán dal posádke rozkaz, preniesť najväčšie dela na pravú stranu lode.

Vytiahnutie 330 rokov počiatkom z takej hlbky, bolo prvou udalosťou druhu v dejinach morských plavieb, to bolo nutne všetko dôkladne preskúmať. Potapači skúmali stále vypočítávala sa jeho pevnosť, pod ním kanále kvôli preťahaniu trných ľanov pripojených k pontonu, norenym vo vode, ktoré postihovali z nich odstraňovať vodu pomocou čeného vzduchu, vznášali sa nahájky na veľkým úspechom roku 1961 tkyviaču hlboko v hlinenom mulde sa celkom odtrhnúť od morského potom, pod vodou, presunut na nosť 500 metrov, kde opäť spojil tvrdom dne, ale už len v hlbkej trov.

1956 — 61

„Vasu“ opäť pripomienul svetu švédsky inžinier — Anders Franzén. Veľa mesiacov prehľadával staré kroniky a archíva, spred troch storočí, než v roku 1956 násiel dokument, ktorý udával približnu pozícia lode. Výpočty dokázali, že katastrofa mala miesto na vodach dnešného stoličkoholmského prístavu. Namáhava výskumu pomocou zvlášnej sondy dochtili ďalšie dva roky, kým Anders násiel „Vasu“ v hĺbke 32 metrov.

Skoro hneď po katastrofe a v nasledujúcich storočiach záchrancovia z rôznych krajín pokúsali sa vydobiť „Vasu“ na povrch, ale primitívne náradie, ktoré mali viedu k dispozícii, nezaistňovalo úspech. Jediným výsledkom — ktorý podnes obdivujú odborníci — bolo vytiahnutie v rokoch 1664-65, 53 lodných del. Časom na miesto katastrofy sa zabudlo.

Zvolány Vyserroviai súzna snazili sa usta-
lití viníkov. Niekoľko týždňov trvajúce
vyšetrovanie neprineslo výsledky, neboje-
li ustalene príčiny katastrofy, nenašli
viníka. Je možné, že len teraz, po preve-
dení opravárenských a konzervačných
prác, moderná veda odoviae na túto
otázkú.

Len jednu milu vzdialila sa „Vasa“, od pobrežia, keď naraz prudký úder vetra uderil do lode s veľkou silou. „Vasa“, sa prudko naktomila. Uvoľnené dela padli dolu pritačajúc námorníkov. Cez otvorené deľové otvory vtrhli široké prúdy vody. Rýchle dosiahli vnútro lode. Posádku zachvátila panika a dav zhromaždený na nabreži zamrel v nemej hrôze. Fygha Švédská v plnom lesku behom niekoľkých krátkych chvíľ zmizla pod morskou hladinou.

Okolo topiacej sa lode námorníci bojovali o život. Na šťastie breh bol nedaleko a odprevadzajúce lod ďalší prišli na pomoc. Nie všetci sa zachránili. Asi päťdesiatí námornici sa utopili.

Potopenie „Vasy“ bolo pre Švédsko veľkým ľudom. Už druhý deň po katastrofe

Základnou obžívou na lodi boli: chlieb, sušené alebo solené mäso a také isté ryby ako aj syr, mukla určená na vypekanie pečiva, maslo a pivo vo velkom množstve, ktoré bolo najdené vo početných súdoch. Kráľ Gustav I. Adolf vrazil sam veril v liečivé vlastnosti piva a preto na jeho rozkaz nikdy nesmelo chýbať na švédskych lodach. Bolo tiež najdené víno, ktoré bolo určené najmä pre dôstojníkov ako aj alkohol asi 33%. Je to asi najstaršia pálenka na svete.

Zachovala sa tiež v nepoškodenom starej bohatá sochárska výzdoba lode a iné ozdobné predmety z duba, sosny a lipy. Boli nie tak dekoratívnym elementom, ale predovšetkým mali odoberať odvahu nepriateľom a morálne dosobiť na vlastnú posádku. Sochy zobrazujúce rôznych bohov a bôžikov, najmä vládnúcich vetrom a morom a medzi nimi podoba gréckeho boha Nereša, alebo zachytenej so strašlivými grimasami masky levov a drakov, príserne hlavy s úhomri vychadzajúcimi z úst, nosa, očí a uší — ktoré boli symbolom potopeneho námorníka až do verfy, veda iných, vraveli o cnoti a odvade, sile a nebezpečí na mori, o hriechu, treste a smrti. Malí tiež hľať chválu a verko-st krála, vzbudzovať u nepriateľov úctu pred jeho veľkosťou.

Po ďalších dvoch rokoch prípravových prác, 24. apríla „Vasa“ bola vytiahnutá na povrch, pretiahnutá do suchého doku a umiestnená na betónovom pontóne, na ktorom zostane už navždy. V dôku ihneď sa začalo s pečlivou konzerváciou a vedeckými výskummi. Po niekoľkých rokoch, keď zabezpečujúca a omiadzujúca liečba prinávati „Vasovi“ jeho pôvodný tvár, bolo tieto lodi bude jediným druhom múzeom, vyznačeným z morského dna.

Rôzne predmety patriace posádke, vybavenie lode, remeselnické náradie a zbraň nájdená na „Vasovi“ v počte 20.000, je od 16. februára 1962 sprístupnená verejnosti v múzeu Wasarter. Výborne znázorňuje obraz viedajúceho človeka a jeho život na lodi. Vo Wasarter, z okolia prijacej lodi malej galérie, možno tiež vidieť samotného „Vasu“ a slediť postupy konzervátorských prác.

V tomto období jednotne námornicke uniformy neboli ešte znané v Švédskom námorníctve. Námornici dostávali súkno, z ktorého každý si mohol ušiť oblek podľa svojho uváženia, tak isto každý námorník musel sam dbať o svoje potreby — praf, štopkat a opravovať poškodené šaty. Lôžkom námorníkov bola dlažka, len doslovníci malí posteľ.

Mŕtva jedného z potopených námorníkov, dokonale zachovaná svedčí, že bol 170 cm vysoký a jeho vek činil 30 — 35 rokov. Mal tmavé a pomerne dlhé vlasy. Obliečený bol v platenej košeli vestu z močenej vlny s dlhými rukávmi, nohavice viazané pod kolennami a kozenej topánky tváru mokasinov. Na remeni okolo pása, mal dýku a kabelu, v ktorej sa nachádza- li drobné mince.